

1984

Universul

Anul XLV Nr. 37

8 Septembrie 1929

5 Lei

Interior

DIMITRIE ANGHEL

C t i t o r i i

DIMITRIE ANGHEL

de O. DENSUȘIANU-FIUL

„Aș dori să fie o viață viitoare...”

Aș dori ca pe câmpiile Elisee să se întâlnească St. Iosif și D. Anghel, droscuții de altădată. Tinerețea i-a unit o-dinioară în viața rătăcitoare a Parisului, iar talentul și nevoile i-au strâns mai pe urmă laolaltă într-o rodnică colaborare... Dacă e o dreptate dincolo (de vreme ce aici nu e) aș dori ca Iosif și Anghel să se revadă la umbra platanilor câmpiilor Elisee, înmoldând vechia lor prietenie dela Closerie des Lilas sau din anii bogății în poezie...”

Așa scria în Noembrie 1914 Eugen Lovinescu, într'un articol din Flacăra publicat cu ocazia morții lui Dimitrie Anghel, articol care se termina printr-o interesantă evocare a îndureratului destin al artiștilor, acești cântăreți ce „ostențiți de cântece fără răsuner, necăjiți de nevoi mărunte, adeseori înfometaj, arși de patimi neisbăvite, se rostogolesc în pământul primitiv al unei țări nepriemitoare”.....

Care a fost viața lui Anghel?

Fiul unui mare agricultor, Anghel s'a născut în 1872 pe moșia Cornești, în jud. Iași. Natura pe deoparte, influența mamei sale pe la alta, au contribuit să facă din Anghel poetul nuanțat cu ritmuri sufletești delicate pe care îl întâlnim în sugestivele pagini ale operei sale. În caracterul acestei mame mai ales trebuie căutată originea armoniei lăuntrice ce-i dă lui Anghel o atât de caracteristică fisionomie literară. Născută la Constantinopol, doamna Anghel își petrecuse copilăria lângă Stambul, pe insula Anigona într-o atmosferă de orientalism romantic, căreia marea, reculegerea vastă a orientalismului înconjurător au dat o legănată melancolie visurilor singuratice ale copilei.

Această melodie a naturii resfrântă într'un suflet fraged, nu putea să nu trezească un adânc sentiment poetic care trebuia să se transmită apoi viitorului poet, căruia poezia colțului de țară unde s'a născut a adus o prelungire a ritmului lăuntric moștenit. De altfel, în afară de peisajul, însăși atmosfera casei contribuia ca să accentueze această primă educație sufletească.

„Această casă — spune Hasnaș — era o veche mănăstire desafectată, cu un trecut tulbure și misterios de legende, cu o arhitectură tenebroasă, anume parcă făcută pentru a tulbura o imaginație

imposibilă. Lângă casă se înalță, biserică înconjurată de un popor de leșpezi, de morminte și cruci. Dinspre ea vântul aducea tănuirea eflurii de tămăie, putând trezi în suflet porniri înconștiente spre misticism și tot de la ea purcedeau vibrații de clopot, glas prelung de aramă, ce după dispoziții putea să înfioare sau să dispună la visare”.

Aici și-a petrecut Anghel copilăria. Un institutor francez i-a dat primele îndrumări culturale, un institutor care nu era savant dar cari aducea în atribuția sa o cinstită și hotărâtă voință de îndrumare. Educație intelectuală de scurtă durată, căci întreruptă brusc prin moartea doamnei Anghel, educație de care copilul își va aminti cu regret în internatul din Iași unde părintele se hotărâse să-l trimeată, afacerea meingăduindu-i să înlocuiască prin îngrijirile sale pe acelea mult mai delicate ale soției ce murise.

Această epocă de internat a fost poate una din cele mai chinătoare din viața lui Anghel. Cu firea-i deschisă la toate impresiile, la toate armoniile dimprejur, cu sufletu-i delicat doritor de avânturi spontane și libere, atmosfera rigidă a internatului, acea încătușare de ficcare clipă ce oprește și deformează originalitatea individualităților independente, nu putea să-i facă decât rău. De aci o scădere a entuziasmului, a dorinței de muncă, o întunecare sufletească de care Anghel a suferit mult și care trebuia să facă din el, împotriva inteligenței și a talentului, un elev supărător și mediocru. Ca o mângâiere a acestei dureroase destindere sufletească, tânărul Anghel își petrecuse clipele libere în urmărirea unor visuri depărtat și multiple, alimentate de romane citite pe ascuns, și care — dacă îl împedica să îndeplinească datoriile școlare — au contribuit totuși enorm la cultura literatului, adâncind în el gustul pentru citit. De acum încolo Dimitrie Anghel e câștigat definitiv pentru literatură. Eșut din internat, primele sale încercări au avut loc sub auspiciile lui Beldiceanu, Gruber, Artur Stivi, Gr. Alexandrescu, Gorovei și a publicat primele poezii în „Contemporanul”. Acest cenaclu n'a mai trăit însă mult, din cauza dispariției lui Beldiceanu. După puțin timp, moare și bătrânul Anghel, lăsând tânărului o avere frumoasă, pe care acesta începe s'o întrebuințeze în călătorii, oprindu-se timp de un an la Roma și la Neapole, unde petrecu

împreună cu un prieten pe care îl alina să se dânsul, clipe neuitate de înălțare. Din Italia, trece în Franța; și acolo la mecul Parisului îl cuceri în așa chip încât se hotărâse să nu se mai întoarcă. Hotărâre ce n'a avut urmări, dar acesta nu l'a împedecat să stea la Paris mai vreme până când, trebuind la urmă să se întoarcă în țară, începu la „Semăntorul” o activitate literară aproape întreruptă, activitate de care nu ne putem aminti fără a evoca figura fratelui său de muncă St. O. Iosif, pe care moartea trebuia să-l răpească în curând. O căsnicie nenorocită, o dramă înfrântă sfâșietoare, prea cunoscută pentru a mai descrie, au întunecat ultimele zile ale lui Anghel, împingându-l la acest pas desperat, ce în toamna anului 1914 trebuia să smulgă literaturii românești din cele mai dufioase figuri de scriitor. Până aici, am văzut omul. Care a fost acum poetul?

Dacă ar fi să definim, ar trebui să spunem de Anghel, că a fost un artist în toată puterea cuvântului. La început însă lumina violentă și impetuoasă a imaginilor așa cum o găsești în paginile avântate ale unor romantici; dar a excedat în schimb în evocările nostalgice care le-a învăluit într'un ritm de sugestivă melancolie.

După cum a spus cineva „Anghel era un sensibil, dar sentimentele sale se desprindeau târziu, la lumina visului și a minții, și abia atunci devenea izvor de poezie. Viața se oglindește în opera lui Anghel ca un reflex sentimental al unor amintiri învăluite în ceață. Subiectul său e discret; totuși apar și alocuri frânturi de viață evocate cu o mare putere de sugestie, fiindcă erau trăite cu o mare intensitate. Aceste amintiri nu erau numai farmecul nostalgiei unei vremi ce nu mai poate reveni, ele erau cea mai prețioasă comoară a unui suflet de poet, care și-a jertfit atâtea zile ca să poată desprinde farmecul misterios al cuvintelor... În această scurtă caracterizare ne-ar fi imposibil să ne oprim în detaliu la operele sale. Tot lumina cunoaște „Oglinda” fermecată „Steluța” iar, scrise în colaborare cu Iosif, cele două poeme „Legenda Fuzilor”, „Carmen Saecularae” și drama lirică intitulată „Cometa”.

În versuri ca și în proză, spune Hasnaș într-o frumoasă caracterizare — Anghel a căutat muzica și plasticitatea cuvintelor. Lirismul său atât de des-

NOTE BIO-BIBLIOGRAFICE

S-a născut în Comnești (moșia tatălui său) la 1872. De la mamă-sa (născută la Constantinopol) dobândește „cultura răsărită”, inițierea sufletească spre frumusețile artistice și spre visare... predilecția pentru literatura romantică... și costalștia mării ce le-a urmărit atita... „Flacăra” IV 5—6).

Și de la acciaș, inclusiv mediul a prietenilor „dragostea de flori ce-l stăpânea a se de covârșitor” (ibid).

Își petrece copilăria între această moșie până la moartea mamei sale) și Iași, acceptându-și învățătura la Cernăuți „cu un bătrân institutor francez... un bun observator al naturii” și o termină la București (în vol. II „Prozatori noștri”).

Cu școala o duce greu: în loc de versuri, citește romane, basme, povestiri de călătorie sau... visează.

Ca scriitor începe prin a face parte din cercul lui „bădița Culai (profesorul și Neculai Beldiceanu)... una dintre cele mai curioase și mai interesante ființe pe care le-a pierdut literatura românească... un adevărat premergător și ca poet și ca arheolog și ca „epigrafist”. (D. Anghel: „Portrete”).

În acest cerc întâlnește pe: Ed. Grigori, Amur Stavri Raul Stavri, Grig. Arțur Gorovei, Gh. din Moldova etc. cu cari începe să scrie. Incurând însă, murind Beldiceanu, cercul se împrăștie iar poetul — înzestrat cu suficiente mijloace materiale — ia drumul pribegiei.

Plecă mai întâi în Italia, luând cu el pe tânărul poet I. Păun-Pincio..., o fire de contemplativ pe care succesiunea prea bogată de impresii îl obosea curând... (I. I. Vizitează Fiume, Veneția, Bologne,

și n-a ajuns niciodată decât la rigoasa eleganță și palidă a unui simbol chiar când vroia să fie un țipăt (Vesuviul), lirismul său alcătuit din vibrații de amintire și tristă până într-atât de depărtat de viață nu a ajuns să creeze în versuri, în proză sau în teatru, decât cântecul în care viața se topește, se pulverizează într-un vis de artă subtil și fugar. „Moartea Narcisului”, „Cântecul Runei”, sau „Fluturul Mortii” sunt cele mai expresive pagini ale lui Anghel.

De aceea el nu va fi uitat, căci făcea parte dintre poeții cari ne farmecă cu gingășia simțirii lor, cu zâmbetul lor inteligent și îngăduitor, cu sunetul și imaginile versurilor lor eizelate. El vor binecuvânta toți cei ce vor fi fost invitați să evadeze o clipă din lanțurile vieții reale vizitând pe cartea lui de versuri, „Visul Sepiei”.

O. DENSUȘIANU-FIUL

Florența. Anghel avea numai 22 de ani.

O febră tifoidă, gata să-l doboare îi face să treacă la Paris. În curând acesta îl va cuceri „cu marea sa bogăție de ruanțe, de sonorități, de intențiuni. (Flacăra” IV, 5—6). Aici cunoaște pe marii inițiați: Oskar Wilde, Paul Verlaine, Jean Moréas. (V Eftimiu: Flacăra IV, 5—6).

„Acolo și-a rafinat simțirea, a căpătat cultul formei eizelate și nota modernă a scrisului” (C. Sp. Hasnaș-ibid). Aici cunoaște pe Vasile Cosmovici, care se va manifesta la „Semănătorul”.

Cu mare greutate se întoarce în țară unde îl așteaptă destule succese, dar și destule dezamăgiri. Se împrietenește și colaborează cu Iosif, iubește părimaș, se

D. ANGHEL

luptă, se sbuciumă, și moare în Noem-brie 1914.

SCRIERI.

Cu Iosif:

1. Traduceri din Ibsen (Biblioteca pentru toți) 1903.
2. Legenda funigelor, poem dramatic; Iași, 1907;
3. Caleidoscopul lui A. Mirea, vol. I Buc. 1908;
4. „Cometa”, comedie modernă de satiră în 3 acte. Buc. 1908;
5. „Oamoens”, poem dramatic de Halm, în „Bibl. pop. Socec” 1909;
6. „Strigoiful Carpaților”, trad. din A. Dumas-tatăl în „Bibl. Minerva”, 1909;
7. „Carmen saeculare”, poem istoric alegoric în „Bibl. pop. Socec”, 1909;
8. „Caleidoscopul lui A. Mirea”, vol. II. Buc. 1910;
9. „Ciresul lui Lucullus”, Buc. Minerva 1910;
10. „Portrete” în Biblioteca pentru toți (580) Buc. 1910;

11. „Gringoire” de Th. de Banville (ibid).

Singur:
traduceri:

12. Caiilavet și Rob. de Flers: „Amorul veghiază” în „Bibl. p. toți” (463).

Originale:
Versuri.

13. „Fantazii”. Buc. 1909.

14. — „În grădină”, Buc. 1902.

Proză:

15. „Fantoma” Buc. Minerva, 1911;

16. „Oglinda fermecată”. București. Flacăra 1911;

17. „Triumful vieții. Buc. „Biblioteca pentru toți”, (711);

18. „Povestirea celor necăjiți”. Buc. Bibl. Lumina, 1913;

19. „Steluta” (fantazii și paradoxe). Buc. 1914 (Biblioteca p. toți. 870);

Cu V Eftimiu:

20. „Rășhoiul”, prolog în versuri.

ULTIMUL VOLUM.

D. Anghel: Opere complete: Poezii. Buc. Cartea românească.

Cuprinsul:

În grădină;

Fantazii;

Inedite;

Traduceri.

În fine următoarele „poezii scrise în colaborare și nepublicate în alt volum”:

Inchinare Iașului (cu Iosif);

Unui poet necunoscut (Th. Robeanu, cu Iosif);

Troica (cu Iosif);

Înainte (cu Iosif);

Centifolia (cu Iosif);

Necunoscutul (cu Iosif);

Cometei (cu Iosif);

Halucinații (cu L. Feraru);

Orologiul (cu L. Feraru) și o traducere: Oraș francez (după H. de Regniér) (cu I. Minulescu).

p o e z i e

CINCINAT PAVELESCU

LACRIMA LUI BONAPARTE

Demult în Franța... Scena e 'ntr'un Spital, departe.
Un ofițer stă palid în pat. E Bonaparte!
În jurul lui decorul Spitalului rigid
Și paturile albe vederile-i închid.
Mai blândă umbra mișcă un fald al negrei rochii...
Atunci mai trist bolnavul în gol țintește ochii
Și cugetă: — „La noapte Eu pot să mor... Ce oare ?
Atâtea gânduri nalte au fost înșelătoare ?
Nebuna mea mândrie, nădejdea ce-am închis
În mintea mea 'ndrăsneată și vastă-a fost vis ?
Iar flacăra ce'n ochi-mi ardea mistuitoare
O 'nnăbușeam zadarnic sub zâmbete ușoare...
Cum ? Țipetele mele mi le am oprit în dinți ?
Ca moartea să dărâme atâtea năzuinți ?
Simții că sunt minutul ce vine, ora gravă
Când mii și mii de brațe ca zeu mă urcă'n slavă
Și nimeni împrejură-mi nu bănuia ce gând
Privirea-mi arzătoare străfulgeră tăcând!
De și simțeam că'n mine zac mii de forțe vii
C'aș fi putut pământul să-l mișc din temelii

II

Țineam ca și vulturul în cuib aripa strânsă
Ca cel ce moare'n chinuri cu lacrima neplânsă.
În somn curgeau spre mine armatele pribegi
Și brațul meu în moarte svârlea popoare 'ntregi.
Trânteam în țărână idoli, infiripam legende
Simțeam c'a mea voință e'n stare să suspende
Fatalul curs al vremii. Din regi făceam valeți,
Și mă suiam pe tronuri ca cezarii semeți!
Eram o stea ce arde, un fulger ce orbește...
Păgânul ce dărâmă și zeul ce clădește
Și astăzi universul de mine zămislit
Să pice ca și turnul de trăsnet nărui ?
Iar gloria ce'n noapte pândea ca o furtună
Și Steaua-mi neaprinsă pe cer să și apună ?
Tot clocotul acela năprasnic ca un val
De mare'nfuriată s'adoarmă lângă mal ?

A noastră e holda, cu mac și cu grâu,
Al nostru și tu, boulene,
Și valul sglombiu ce saltă 'n pârâu,
Și mlădia cu negrele-i gene.

Și vântul ce vine așa din senin,
Și prinde șuvițe 'n joacă,
Și zori ce sărută flori de pelin,
Și dulcea din munți promoroacă.

Și largul albastru fără hotar,
Și sfânta pe mări rândunică,
Și lanul cuprins de mărăgăritar,
Și gazda, pe prag, c'o ulcieă.

Și vinul ce 'nueacă pojar și amar
Și steaua mijiindă, plăpândă.

Vârtejul de mărire ce-mi radia sub tâmpile
Să fie vis de noapte menit să nu se'ntâmpile ?
Tot haosul de visuri în mintea mea închis
Să piară'n întuneric ca piatra 'ntr'un abis ?
S'o nărui în noapte atâtea mii de torțe
Și va muri cu mine un uragan de forțe
Că frigurile aprins'au roșeli p'al meu obraz
Cum farul pune noaptea sclipiri pe un talaz ?
Iar glasul ce tăcut-a și brațu'n nemișcare
Și aripa ne'ntinsă ce năzuia spre mare
Și tunetul în lanțuri ce mintea domolea
Mândria, ce-o mândrie mai mare potolea

III

Tot ce tânjea în umbră de mult ca să n'florească
O lume netrăită să moară făr să nască ?

Și totuși cât de simplu aș fi putut să mor,
În seara unei lupte rănit și'nvingător
Și moartea fără spaimă aș fi privit-o'n față
Nimic fiind printr'ansa, când tot am fost în viață!
Și azi când clipa vieții mă soarbe'n al ei val
Neantul se așterne pe visu-mi colosal,
Și'n umbra 'n care norul umflat de vânturi crapă
Din el ca și din mine rămâne-un strop de apă!
..... (Bonparte varsă o lacrimă)
Nu, tinere cu ochii 'n cearcăn, nimic nu moare
din ce-i scris,
Ca să trăiască întinzându și aripi p'al anilor abis !
Și floarea umedă de iarnă biruitor topește ghița
În huma-i germenul când poartă ca o solie
sfântă viața !

Acel ce simte 'ntrînsul adânc chemarea sorții
E tare contra urei, și tare'n contra morții !

A NOASTRĂ

Și draga ce-așteaptă sub un arțar,
Și 'n brațe de dor tremurândă.

Și luna ce-aprinde cărările 'n crâng,
Sub dulcea-i văpae de Doamnă,
Și snopii de grâu ce fetele strâng,
Și rugina de Codru 'n toamnă.

Ai noștri sunt munții, pleșuvi și goi,
Și crestele iar pădurite,
Și văile verzi, cu flori de trifoi,
Și oazele larg înflorite.

C'a noastră e coasa, și plugul, o, iar,
Sudoarea pe frunți obidite,
Sub soare sărut, mărăgăritar,
Răsplata prea frudii cinstite.

THEODOR ROSEN

LOGODIT¹⁾

de ION DONGOROZI

sgomotul străzii l-a trezit dimineața. S'a sculat buimac, a stat o clipă șotărit, apoi s'a îndreptat spre fașșă. Cu plăcere și curiozitate privește la furnicarul de pe calea Griviței, mașini ușoare și mașini elegante, sărind spre Gara de Nord, ori zorind spre inima orașului: camioane grele, căsuri cu un cal, strecurându-se cu rădă parcă, olteni încărcăți și zoriți, țienți învălmășindu-se pe cele două bucurare, prea înguste pentru circulația și nu se potește în partea aceasta nici spre miezul nopții.

Pe nesimțite îi vine în minte imbuțirea năucă de pe străzile Parisului, dar și circulația redusă, după război, când tras tot la hotelul acesta — azi renovat complet să nu-l mai cunoști — ca să-și presece examenele de licență. S'au imbuțit cu totul cinci ani în Februarie ce vezi. În acest răstimp Ionel Filășanu a născit din răspuseri, izbutind să-și ia bazele cum laude doctoratele în filozofie și filologie clasică.

Ambele teze i-au fost reținute, prefăcându-se elogiis scrise și tipărite de facultate, iar cele câteva articole publicate în revistele de specialitate, l-au relevat ca un spirit critic și de informație bogată.

Propuneri ademenitoare de-a rămâne în loc — cu condiția bineînțeles de-a-și face naturalizarea — a avut, dar între perspectivele pe care i le deschidea Parisul, și dragostea lui mijlă cu ani în urmă și sporită pe nesimțite, pentru Eliza Bădescu, n'a stat prea mult la română. Eliza Bădescu e fata fostului sfid de stație, depe fosta moșie a Filășenilor, Aricești, din nordul județului Vaslui. Din teancul de scrisori primite dela tate, scrisori tandie și naive, Ionel știa prea numai atât: că fata îl iubește cu sinceritate, că Bădescii s'au mutat de zece doi ani la București, și că Bucureștii nu i-au influențat cu nimic sufletul. Ba mai prinsese el ceva, întâmplător, chiar în ajun de-a pleca la Paris: descrirea lui Bădescu se pomise o aută mare, fiind învinuit că împreună cu alți șefi de gară, cartelați în regulă, făceau trafic cu vagramele de marfă. Spre rezultatul anchetei n'a aflat nimic — dar nici nu s'a interesat — după cum nu știe nici când — precis — și de ce Bădescii s'au mutat totmai dela Aricești la București.

Într-o zi făcându-i pomenise nimic, a avut că e delicat să nu cerce a scotoce. Bine dispus s'a îmbrăcat în fugă și a plecat în oraș, simțea nevoia să coboare și să intre în vălmășagul străzii. Ziua asta nimeni nu de sfârșit de Mai, viața e încărcată, mașinile elegante, lucrurile care forțată pe străzi, luxul etalat în fațade, i-au încântat ochiul și descuraj sufletul. S'a ferit înadins de cei că-l cunoșcută întâlniți pe drum, a mână la un restaurant de mâna a doua, și s'a împoiat cu un taxi la hotel.

Imediat pe dormeză, cu fața în sus și cu mâinile căpătâi, pune hipoteză după hipoteză și rotunjește calm soluțiile. Din când în când averea părintească i-a mai rămas rămasă din zăvoi, și casele mari din oraș cu o datorie mai veche. Va vinde și va plăti mai repede, iar dacă Eliza se căsătorește să pășăsească țara, cu atât mai bine: se vor stabili atunci definițiile la Paris: dacă nu încearcă să pășăsească aici la una din universități. Știe

că aici va fi luptă grea, dar asta nu-l descurajează deloc, ba dimpotrivă.

La ora 5 fix a sărit din taxi. Casa mare un adevărat palat cu o frumoasă grădină în față l-a pus dintr'odată în mare încercătură. „Să fi greșit adresa, să se fi schimbat cumva numerele? Dar mai toate casele până în colț, și pe-o parte și pe cealaltă au aspect de case boeresti. Chiar în dreptul porții, gardistul și cu factorul terminând conversația s'au despartit.

— Mă rog, cine locuiește aici, d-le sergent?

— D. senator Bădescu.

— Senatorul Bădescu??

— Da, da, d. senator Jerj Bădescu.

— ?

— Dar dv. pe cine căutați?

— Eu? daa... eu căutam tot pe un domn Bădescu... pe d. Gheorghe Bădescu.

— O fi chiar d. senator!

— Posibil da, că eu lipsesc de câțiva ani din țară.

E neliniștit și nehotărât. Cu glasul mai scăzut îl întreabă pe sergent:

— E un domn negricios, gras și cu ochi?

— De negricios, negricios, dar ras ca în palmă, Filășanu cu tot răspunsul primit, își face curaj și intră hotărât în grădină.

Feciorul îl măsoară de sus și așteaptă să fie întrebat.

— Mă rog, d. Bădescu aicea stă?

— Asta v'ar fi putut-o spune și placă din dreapta.

Într'adevăr pe-o placă de cristal maro închis, stă scris cu litere aplecate și aurite: Georges Bădescu.

— D. Bădescu e senator, nu?

— Da, domnule, chestorul senatului.

Soluția salvatoare se unește dintr'odată:

— Dar d-na Eliza Bădescu e acasă?

(apasă înadins pe numele fetei).

— Da, domnule, doamnele au invitați.

— Poftim atunci cartea mea de vizită.

Feciorul se întoarce numai decât cu răspunsul, Doamna, care e la trei pași în spatele lui, sta de vorbă cu un căpitan de aviație, dar trăgea cu urechea la întrebările noului sosit, cum și-a aruncat ochii pe cartea de vizită, l-a șoptit feciorului să-l poftască.

Filășanu subită vădit încercat pe doamna care se apropie zâmbind, și-i lătuie prieteneste amândouă mâinile.

— Nu mai-mă cunoști așa e?

După glas puzăi a recunoscut-o pe d-na Bădescu, Incolo, o transformare radicală. În locul butoiului cu două rânduri de guși, o siluetă sveltă: rochia scurtă; părul tuns și ondulat — călțul căneptu de odinioară are un lustru și culoarea acajuului. D-na Bădescu își ia rămas bun pe franțuzește dela căpitanul Bădescu, îi dă cu grație brațul și-l duce direct în salonul cel mare. Lume multă și pestriță. Dintr'un grup sgomotos se repede spre dânsul Eliza Bădescu. Își scutură întâi prieteneste amândouă mâinile, apoi îi înlănțue gâtul și-l sărută fără jenă. Primirea aceasta, mai mult decât călduroasă, l-a fâstăcit cu totul. Obrajii ard, iar fumul de tutun din salon parcă s'a mai îngrosat și se clatină. Eliza Bădescu bate de câteva ori din palme și dupăce se face liniște anunță: „Doamnelor și Domnilor, logodnicul meu

în carne și'n oase". Un moment de uimire apoi aplauze și strigăte de bravo, ca la o reprezentație de teatru. Lometele și monocurile au intrat automat în funcțiune. „Pe toți cei prezenți îi invit verbal la logodnă". Exclamații și alt ropot de aplauze. „Palmăine în 9 seaua... a-dică nu. mai bine Sâmbătă ca să a-trei zile măcar pentru toalete. Accepți papa?

— Dorința ta e poruncă pentru mine fetito! Și macahala grasă, congestionată și cu monoclu, se apropie de Filășanu, îi scutură mâna să-i frângă degetele, se gândeste un moment, și negăsind altceva la îndemână, îl întreabă cum a călătorit.

— A, pardon, tu accepți Jean ziua de Sâmbătă, nu i așa?

— Mdaa... da...

Apoi întorcându-se către musafiri: „Numai cinci minute și pe urmă vi-i aduc".

Tras de mână de Eliza, trec în camera de alături: semi birou, semi dormitor. L-a așezat binișor, ca pe un copil, pe canapeaua de piele din fața biroului, și s'a așezat pe genunchi fără nici o introducere și acum îl privește lung și dragăstos.

— Ai un aer mai serios și parcă ai mai slăbit ceva, Puiule!

— Și tu ai slăbit și încă mult.

— Moda dragul meu, ce vrei?

— Ei, las-o naibii de modă!

— Apropos, n'ai aflat tu, afară de drajeurile Galton, ce se mai recomandă nouă la Paris?

— ?

— Eu am urmărit reclamele revistelor, dar peste tot Galton și numai Galton. Dar de ce te uști așa ki mine și tacii?

— Imi pari schimbată tare, Elizo!

— A, da, așa e... tu habar n'ai. — Cum vezi, am scăpat cu totul de pistrui, n'a fost ușor, parol!

— Și totuși te prințeau așa de bine!

— Ei asta-i acum, parcă eram o o-vreicută (mălă din umeri și strâmbă din nas). Am toms părul, l-am oxigenat și mi-am îndreptat nasul... tot ziceai tu că-i un năsus obraznic.

— Glumeam diavolițe, că doar te prindea de minune!

— Bine, bine, dar nu se mai putea acum.

— Și de ce mă rog tu?

— Mai întâi și mai întâi pentru că ne găsim la București și nu în fundul Moldovei, apoi... (se uita în lăburi și coboară glasul) concurez pentru Miss București.

— Pentru ce??

— Pentru Miss București.

— Ce mai e asta?

— Cea mai frumoasă fată din Capitală... și aceea voi fi eu.

— Sunt sigur că vei avea succes; ești așa de dragută doar!

— Da, da, dar nu e suficient dragul meu.

Dânsul, ca să-și termine măcar actul gândul:

— Schimbările astea în făptura ta mă tulbură... vezi, am impresia că parcă nu mai regăsesc pe micuța mea Eliza.

Dânsa ca să-i abată gândurile:

— Să lășini mofturile astea Puiule.

— Ușor de zis...

— Dupăcum îți spuneam adineaori,

1) Din volumul care va apare la toamnă în editura „Ramuri”.

nu-i suficient... știi tu cum merg lucrurile, a avut grije papa să aranjeze cu juriul... O să-ți pară bine răutăciosule, că Lizicuțu o să fie premiat! Ia gândește-te numai: fotografii, interviuri, articole elogioase, autografe solicitate, propuneri de căsătorie... ha, ha, ha!

Se scoală dintr'odată ca o sfârlează, trece mai spre stânga căci ușa rămăsese întredeschisă, îi frânge capul pe speteaza canapelei și-l sărută îndelung și apăsător pe buze.

— Ai, nu știi cum să mă exprim mai bine, un aer de timiditate pareă, ce te prinde de minune... îmi place, zău îmi place; și-l sărută din nou și tot pe buze.

Dar să trecem în salon ca să nu se impacienteze invitații.

Cercul se strânge numai-decât în jurul lor, întrebările curg de pretutindeni, încercarea la care e pus devine tot mai greu de suportat.

— E adevărat că Huguette Duflos trăește acum cu un creol din Cuba?

— ?

— Unul putred de bogat... Nu știi asta Doamnă, și roșește, de-și sporește încă incurcătura.

— Aud că Alice Cocea vânează blazon autentic... adevărat e?

— De... Semne din ochi și strâmbături din buze. Pauză jenantă pentru toți.

— Cine mai cântă la Cri-Cri?

— Eu, la Dix Heures așa fi curios.

Simțe că nu mai poate răbda interogatorul acesta, în orice caz tactica trebuie schimbată și pe loc chiar.

— Cecile Sorel se mărită într'adevăr?

— Cred că da și pe curând chiar.

— Ei nu ți-am spus eu Margot? Mai pariezi acum, micuțo?

— Pariez șeri, pariez!

— Dar lăsați-o încolo pe Sorel cu coamele... a mbrătrânit cu totul!

Aprobările curg din toate părțile.

— La Casino de Paris tot așa de fastuos se montează?

— Da, tot cum știți.

— E drept că s-a impus Voltairine în ultimul timp?

— Eu cred că va mai avea încă de luptat.

Eliza care a simțit tactica adoptată zâmbeste mulțumită, face ce face și-l trece spre cealaltă extremitate a salonului, unde senatorul Bădescu discută cu aprinderă. Că doamnă, decolată peste măsură și fardată insolent, atacă la pian un fox-trot în modă.

— Hai să dansăm micule.

— Nu știu Elizo.

— Parool?!

— Parol d'honneur!

— Asta e extraordinar... de necrezut!...

Trebuie să înveți dragul meu și cât de curând! Eu mor după dans. N'asî mânca n'asî bea și două zile, dar ca să nu dansez defel într-o zi, nu m'asî sinți om!

Stai să-ți recomand și pe Jipp, profesorul meu de dans.

— Care e?

— Tânărul acela înalt, brunet, distins... e argentinian pur sânge... excelent, un excelent dansor! Cucoanele sunt nebune după dansul... n'a fost tocmai ușor să-l conving ca să-mi dea lecții... e extrem de ocupat sârmanul!

— Și fiindcă-l vede contrariat și enervat:

— La urma urmelor nu atât nevoia de dans m'a făcut să apelez la dansul... lecțiile de grație îmi erau imperioase în vederea concursului.

— Care concurs dragă?

— Concursul de frumusețe, uituc mic și drag ce ești!

— A, da pardon, uitasem cu totul.

— Stai să chem pe Jipp ca să-i mulțumești, pentru sacrificiul ce-l face.

Prezentările de rigoare și câteva amabilități schimbate în silă. Dansul s'a înțeles acum. Eliza și argentinianul, din câteva măsură au și ajuns la mijlocul salonului; perechele celelalte se trag mai înlăuntri ori se desfac chiar, privind cu admirație la cei doi care se frământă pătimaș dar grațios. Ințind cu piciorul tactul, bătând scurt din palme, șurărind cu sublinieturi melodia la modă, privitorii ațăță într'una pe cei doi jucători. Argentinianul e într'adevăr un meșter neîntrecut, dar supleț, siguranță și nervi are și Eliza. Eleva e demnă de maestru! Lumea a început să plece. Eliza vine drept la dansul.

— Să știi că sunt supărată pe tine, răutate.

— Pe mine? Și de ce dragă?

— N'ai vrut să-i mulțumești lui Jipp, și nici n'ai de gând să mă feliciți cum am dansat. Să știi că am să te pedepsesc.

— Aștept sentința.

— Jipp... Jipp, vino te rog... logodnicul meu vrea să-ți vorbească.

— Si Filișanu a trebuit să mulțumească primire dinți argentinianului.

— Tu vrei să scrii să facem un tur la sosea? Să vezi ce bine știu să conduc și ce splendid Packard avem!

— Înainte însă de a da el vreun răspuns. Bădescu, care se apropiase de dansii, hotărâse fără replică:

— D. Filișanu rămâne cu mine... mai avem ceva de vorbit.

— Atunci eu plec cu Jipp papa. Jipp ești draguț să mă însotești?

— Cu plăcere d-ră.

— Foarte bine, duceți-vă copii și Bădescu luându-i de mijloc, îi împinge bineșor spre ușă. Privindu-i cum se îndepărtează, lui Filișanu îi răsună în urechi câmpul de dialog dintre bancherul Lazaridis și d-na generală Fărășanu.

— Admirabilă pereche conită Zizi, ce zici?

— Dansatorul trebuie să fie delicios ca omant! Și generăleasa oftează comic.

Din ușă Eliza se întoarce:

— Jean dragă, ia să-ți iau eu măsură, ca să comand acum verighetetele.

După ce s'a terminat operația aceasta, Bădescu se adresează lui Filișanu:

— Haidem în birou acum!

D-na Bădescu a rămas numai cu trei invitați — cei care au fost oprți la masă.

Drumul făcut până în birouru l-a duminrit pe Filișanu cât de mare e casa și cu cât lux e mobilată. Bădescu golește cu mare poftă două păhărele de Curaçao, umple pe al treilea și și aprinde o havană.

— Nici de fumat nu fumezi bre?

— Nu, domnule Bădescu.

— Apoi d-ta ești bun de pus în ramă, schivnic nu altceva! Râde cu poftă de încondeiarea rostită. Filișanu zâmbeste jenat.

— Uite ce e dragă d-le Filișene: mie mi-a plăcut întotdeauna să vorbesc deschis... iacă, am să te pun chiar acum în curent cu câte unele...

— Vă ascult cu plăcere d-le Bădescu.

— Eu dragul meu am de plăcut o poliță de recunoștință față de d-ta și țin s'o plătesc cu vârf și îndesat.

— Nu pricep d-le Bădescu, parole d'honneur.

— Ai să pricepi numai-decât. Tataia d-tale, conu Enache, m'a ajutat pe mine la învățătură, m'a ajutat să intru în școala de miscare, și datorită tot dumnealui am fost numit în '99 șef de sta-

ție. După urma răposatului pot zice că m'am pricopsit. În timpul neutralității și războiului am făcut cheag destul — și-o pot spune fiindcă ești din familie acum, și-apoi se știe de toată lumea, am intrat frumuseț în politică și azi sunt unde mă vezi. La Eliza țin ca la ochii mei din cap și vreau s'o vad fericită.

— Din parte-mi vă promit...

— Fata ține la d-ta... asta-i sigur... și știu chiar din gura ei, li fată draguț, deșteaptă și-i dau zestre mare pe deasupra (Filișanu se simte din ce în ce mai încurcat). Cine n'a cerut-o domnule? Generali, diplomați, profesori universitari, dar dacă nu i-a fost scris, nu i-a fost. Bădescu oftează, dă păhăruțul cu lichior peste oap și face o pauză.

— Mai mai să uit frate... iacă-te ce-i de eu fetei:

— Lăsați, lăsați, d-le Bădescu...

— Ce să las, nu se poate! Îi dau 3 milion bani gheață, îi mai dau Frăsinești din Hfov 400 de pogoane pământ arabil și ecarturi noi, și-i mai dau de deasupra 30 la sută din redevența de petrol... ești mulțumit băete? S'aud în gura măntăluță! și-l privește dintr'o parte, zâmbind.

— Sunt, nici vorbă... e prea mult chiar... după mine...

— Până vă aranjați puteți sta la oca, un an, doi, trei... cât ați vrea.

— O, vă mulțumesc... mulțumesc...

— Te-oî ruga și eu să-ni faci pe cretarul în timpul asta... cred că n'ai să mă refuzi?

— mm... nu, nu!

— Încă una dragul meu: o să te înmulțumesc cu prietenii, cu cunoscuții, o să-ți ajungă una și alta pela urechi... să nu-ți copul și să dai crezământ la toate flecurile. Fiindcă te văd om de lume nouă, pot să-ți vorbesc pe sleau: un singur amant a avut Lizicuța: pe capitănel Bădescu. Dacă veneai cu 5 minute mai de vreme, îl întâlneai aici. Legătura asta mi-a mărturisit-o chiar dânsa... noi suntem ca doi bunți prieteni! O iau adesea la partidele de vânatoare, la care-o potrecere mai selectă, îi fac și-mi face confidențe.

Despre Jipp n'asî putea spune nimic, abea ieri mi-a ajuns pela urechi. Gelește jumătate de păhăruț și apoi comută: Îți făgăduiesc solemn că măntădescos... să știi însă o vorbă dela mine, dacă s'a ncurcat cu brazilianul asta, apoi a făcut-o numai din amor propriu, prea își frâng cucoanele gâtul după el. Acum că te-am pus în curent am să-ți rog ceva:

— S'aud...

— Nu cumva să faci vreo aluzie Lizicăi... într'un menaj modern explicite scenele, sunt lucruri de prisos... amost, fiecare dintre soți să lucreze pe cont propriu și să se ferească de celălalt. Însă promiți că-i să fii cuminte ca așa?

Filișanu golește întreg păhăruțul și veste un început de oftat, și aprinde moale din cap.

— Așa e că-i delicios? Eu mă nebulesc după aroma asta de portocale! Mă iei un păhăruț?

— De, o să mă iau... e într'adevăr foarte bun.

— Cum văz, o să ne împrietinim și tinere... ce mai chefuri și escapade: să punem la cale... numai să nu ne sințî Margot, nevastă-mea... ea-i gelosă la culme și nu s'a putut dezbara de toate prejudecățile. Ei, acu aprinzi și o țieră din acestea? Cred că așa ceva n'ai te mat până acum: havane veritabile!

Filișanu puface întezit din trabuc și

F R I P T A

de GH. BRAESCU

la mantale subțiate, roase până la
creastă, oamenii tremurau de frig
crâșni în jurul sobei.

Lumina lămpii prinsă în straturile de
ce se îngroșau înălțându-se înspre
avan, forma o pată alburie, translucidă,
ca un felinar sleit în ceață. Ne mai
sărând răbda fumul ce ieșea din sobă
la valuri, oamenii cu ochii micșorați de
lacrimi, deschiseră ferestrele, injurând
toți Dumnezeii.

— „Care ești ăla care injuri?”
— „Trăiți don' plutonier, am înghețat
de frig.”

— „Deschide-ți ferestrele boule!”
— „Le-am deschis și degeaba.”
— „Deschide-ți-le și pe alea din față.”

— „Se sparge sticla don' plutonier...”
— „Nu se sparge.”

— „Sa spart... nu v'am spus eu.”
— „Dacă ai știut că se sparge, la ce-ai
deschis ferestrele?”

— „Dumneavoastră ați spus.”
— „Mișcă de cumpără sticla și nu mai
scribi.”

— „Se poate lipi cu o bucatică de hâr-
— „Care aveți mă hârtie?”
— „Nu-i nevoie, s'a spart la gură. Ține
și așa.”

— „Inchideți ferestrele.”
— „Eu zic să dăm focul afară don'
plutonier.”

— „Așa mă băete. Stingeți-l binișor în
— „Că se poate aprinde un incen-
— „Că la soba asta nu vă mai încăl-
— „vo... Face fum de când am venit
— „recute... sunt nouă ani de-atunci”

— „Nu se stingă cumva. Amețeala ușoară
— „cu rinde îi face bine, căci îi mai
— „poate stăbulumul.”

— „Apropo, deseară ce te faci?”
— „Am de gard să transcriu un arti-
— „cul.”

— „Dă-l dracului de articol... du-te de-ți
— „une fracul, vino să iei masa, și-apoi
— „stergem la Alhambra... e reprezentatie
— „de-astă seară. Am să ți-o recomand
— „vonne, noua mea amantă... straș-
— „că bucatică, numai să nu-i faci curte
— „mule!”

— „Vai de mine!”
— „Glumesc, glumesc. Dealtminteri
— „mătușea e amoretată lulea de mine!”
— „Cu plăcere așa merge, dar n'am
— „ze.”

— „Nai frac?!” Cum se poate una ca
— „ce? Dacă Lizî are poftă să vii la lo-
— „sina în frac? Trebuie să mergem nu-
— „mai decât la croitorul meu ca să-ți co-
— „măd un frac!”

— „Telefonul de pe săliță sbârnîe răgu-
— „șă. Bădescu schimbă câteva vorbe n
— „vizitează și se întoarce numai decât.”
— „Apropo nene, ce-ai urmat d-ta la
— „curs?”

— „Filosofia și filologia clasică.”
— „Ei, ce bine era să fi urmat drep-
— „sau măcar științele economice...
— „casi fi plasat numai decât... Dar așa,
— „ale gazetăriei, te pricepi cumva?”

— „Nu mă pricep, dar de ce mă întrebî?”
— „Mă bate gândul să scot o gazetă
— „de-astă seară.”

— „Pentruce, dacă nu sunt cumva prea
— „secret?”

— „Ei, de d-ta nu mai mă feresc acum;
— „mă izbitesc să scot gazeta așa cum o
— „fac eu, peste un an, la remanierea mare,
— „la ministru. Pot paria pe ce vrei!”

— „Să nu iasă fum ar încălzi bine,
— „că-i mare.”

— „E mare și degeaba.”
— „Nu trage coșul.”
— „Ce vorbești mă, că-s burlaule noi.”

— „Nu s'a atins nimeni de ele.”
— „O avea vreun betesuș.”
— „Trebuie să aibă ea ceva de nu tra-
— „ge că doar, nu-i neroadă.”

— „O fi supărată.”
— „N'a primit solda.”
— „Mă tem că nu i-a dat drumul în
— „conced'...”

— „Și martirii, copii nevinovați, lesne ui-
— „tători de suferințe grele, se întreceau să
— „glumească pentru a străluci în fața su-
— „periorului.”

— „La noapte nu doarme nimeni.”
— „Da de ce don' caporal?”
— „Suntem comandați de sirvici.”

— „Ce sirvici don' caporal.”
— „Avem de făcut pepteni.”
— „Hă, hă, hă... așa e, bine zice don'
— „caporal... Știi ce, hai să jucăm fripta.”

— „Bine zici. Ia treci colea, la rând...
— „Faceți cerc... Stați să aleg eu!”

— „A—la—ba—la—por—to—ca—la—ce—ai
— „mân—cat—de—te—ai—um—flat—șap—te
— „pi—te—și—un—pi—toi—și—un—ca—val
— „de—stu—roi”

— „Ultima silabă, într'adins socotită, căzu
— „pe capul lui Gligore, stârnind o explo-
— „zie de strigăte și urlete de veselie.”

— „Auuu... treci camarade!...”
— „Și așezându-l sub lampă, potrivit-i
— „măinile la subțiori, caporalul se opinti
— „din răsupert, și-i arse o palmă care
— „răsună infundat fără să clinească din
— „loc pacientul.”

— „O ciocănitură în ușă și servitoarea
— „anunță.”

— „Dl. conte Rick.”
— „Poftește-l în biroul cel mare.”

— „Asta-i prim secretar la Legația
— „Germană... am de aranjat cu el o fur-
— „nătură de locomotive pentru căile ferate.
— „Si punând arătătorul pe buze: șperțul
— „pe din două, frățește. În zece minute mă
— „ntorc... ia de citește ceva până atunci...
— „uite ici în Monitor, ultimul meu dis-
— „curs.”

— „Dar de ce nu-ți razi mustața bre? Ai
— „fi mult mai șic!”

— „O rad, o rad, c'am mai purtat-o
— „rasă.”

— „Puneți pe urmă și dinții... omule să
— „nu te vadă Lizica așa, că-i vine rău!”

— „Sigur c'o să-i pun... sigur!”
— „Las' că te duc eu la dentistul no-
— „stru să te aranjeze.”

— „Câteva minute Filișteanu a rămas ca
— „și prestit. Fără putere și mai ales fără
— „umbră de gând. Dar pâcla s'a destră-
— „mat dintr'o dată și gândurile au prins
— „să se imbulzească în neorânduială. Când
— „fi vine să urle, să tropăie, când să se
— „facă ghem și să se aștearnă pe plâns
— „ca un copil. De teamă să nu se întorcă
— „Bădescu mai curând, hotărîrea supremă
— „a luat-o fără a mai sta mult la cum-
— „până. Timpul ca un hoț s'a strecurat din
— „casă, a tăiat nici repede nici agale curtea
— „și grădina, s'a aruncat în prima trăsură
— „și dus a fost pentru totdeauna.”

— „Bădeștilor, ca amintire a trecerei lui
— „pela dâșii le-a rămas pălăria nouă,
— „nouă, pe care Filișteanu o cumpărase
— „dela un mare magazin din Paris, și de
— „care uitase cu totul în dărdora plecării.”

— „Gligore era un soldat cu mintea în-
— „târziată, cu ochii mici, cu mâini păroase
— „de gorilă”

— „El nu făcea instrucție, nici teorie, nu
— „șea la paradă, nici la inspecție. Din
— „când în când pătruns de un dor război-
— „nic nelămurit, atavic, smuncia câte-o ar-
— „mă, cu care amenința pe cei din pre-
— „jur cu mișcări de atac furioase, cari
— „puneau soldații pe fugă.”

— „Gligore avea în primire bivolița colo-
— „nelului, pe care o îngrijea ca pe ochii
— „din cap, dormea alături de ea, încălzin-
— „du-se la suflul ei, puternic și primăvara
— „o ușura de lapte, sugând odată cu ma-
— „lăcul în răsetele camarazilor, cari se
— „oțărău, veselindu-se cu scârbă.”

— „Jocul era în toi. Oamenii nu mai sim-
— „țiau frigul. Loviturile cădeau grele pe o
— „parte și pe alta. Gligore se întorcea ră-
— „zând proștește și arăta la fiecare dată
— „pe don' plutonier, insistând cu încăpă-
— „țănare bolnăvicioasă.”

— „De altfel nu-l cunoștea decât pe dâns-
— „sul.”

— „După incorporare îl bătuse câteva
— „săptămâni la rând până când medicii
— „seduși de membrele lui puternice, îl tre-
— „cură, în loc să-l reformeze, în serviciul
— „auxiliar.”

— „În fierbințeala jocului și mânat din
— „palme, Gligore ajunsese pe nesimțite a-
— „lături de soba de tablă, care se încălzea,
— „dreapță, lucitoare, lângă el.”

— „Plutonierul stătea pe marginea mesei
— „și privea interesat, apreciind loviturile,
— „încurajând oamenii din ochi, alegând cu
— „plăcere diabolică pe cei mai puternici,
— „cari loveau, rezizindu-se apoi cu toții
— „să-i bage degetele sub nas.”

— „Poc!.. báz...!”
— „Trosc!.. báz...!”
— „Don' plutonier, arăta Gligore, stăr-
— „nind chiulban de veselie în jurul lui.”

— „Dar iată că prins în horă, furat de
— „joc, plutonierul care până aci stătuse
— „în rezervă provocat de îndărătnicia lui
— „Gligore, se ridică cu ochiu isteț să-i ardă
— „și el cu sctea o palmă, pe care o dorea
— „nepomenită”

— „Plini de bucurie reținută, scontând re-
— „zultatul, oamenii lărgiră cercul, pentru
— „a lăsa superiorului câmp de manevră.
— „Scuipând în palme, șeful se lăsă pe spa-
— „te, se cumpăni în aer și dete drumul
— „loviturii care prea mult calculată căzu
— „moale și degetele plutonierului rămaseră
— „prizoniere în mâna de om primitiv a
— „lui Gligore.”

— „Don' plutonier, răsuflă ușurat vlăj-
— „ganul și strângându-l în brațele lui pă-
— „roase, îl așeză lângă soba instalată a-
— „colo, fără folos de nouă ani de zile”

— „Pierzându-și cumpătul, plutonierul
— „n'avu timp să reflecteze și nu se împo-
— „trivi. Incredzător în teama ce le inspira,
— „convins că nu va îndrăzni să-l lovească
— „nimeni se lăsă potrivit de Gligore ră-
— „zând silit cu un început de îngrijorare,
— „sperând în orice caz să ghicească repe-
— „de, cu ajutorul oamenilor binevoitori și
— „lasi.”

— „Dar nu trecură multe clipe și primi
— „dela Gligore o palmă brutală, care îl
— „culcă peste soba ce se răsturnă odată cu
— „el. Oamenii înlemniseră, se făcuse tăcere
— „ca'n așteptarea judecării din urmă. Când
— „se desmeticiră, plutonierul alb ca varul,
— „greu lovit în coastă abia își mai trăgea
— „sufletul.”

— „Vrând să ridice soba, soldații aflară
— „în fine de ce scotea fum de nouă ani
— „de zile: N'avea coș.”

CETATEA LOMUL

Distanța dintre vestitele cetăți de pe malul Dunărei, Vidinul și Nicopole, fiind prea mare, Turcii au găsit cu cale

narea să supravegheze, fiind mult mai aproape, capitala Olteniei, Craiova.

După cum se poate observa în planul

Castelul era prevăzut cu 8 bastioane de diferite forme, deci destul de puternic chiar fără ultima apărare ridicată pentru protejarea locuitorilor din oraș.

Tot din plan mai observăm apoi că cetatea avea două porți principale una așezată în partea sud-estică prin care se mergea la cetatea Nicopole iar alta în cea Nord-vestică prin care se mergea atât la Vidin cât și la Niș.

Peste Dunăre apoi pornea o altă cale spre Craiova din care se despărțea aceea ce ducea la Orșova ținând cursul Dunărei în sus.

După cum se prezintă în plan, Lomul era așezat la o încrucișare de drumuri principale.

Figura noastră, care reprezintă vechiul plan general al acestui oraș-cetate precum și planul cetății o datorăm inginerului Spaar care a fost însărcinat în 1751 de către comandamentul austriac să facă vederea și planul cetăților mai însemnate de pe malul Dunărei cu în vedere de la Ulm și până la Vidin.

Spaar însă vizitând și această cetate i-a făcut impresie frumoasă a cărei copie s'a păstrează și pe ea în albumul său ce se păstrează în arhiva Ministerului de Război, dela Viena, secția cartografică.

MIH. POPESCU

CETATEA-ORAȘ LOMUL (schiță luată de ing. Spaar la 1751).

să ridice și să întărească între acestea o altă cetate căreia i-a dat numele de Lom după așezarea slavă Lomgrad.

Pașa din această cetate avea însărci-

ni să ridice și să întărească între acestea o altă cetate căreia i-a dat numele de Lom după așezarea slavă Lomgrad. din fig. noastră cetatea aceasta era mult mai mult militară, castelul ei fiind așezat în ridicătura din partea Nord-Vestică a cetății.

CETATEA SILISTRA

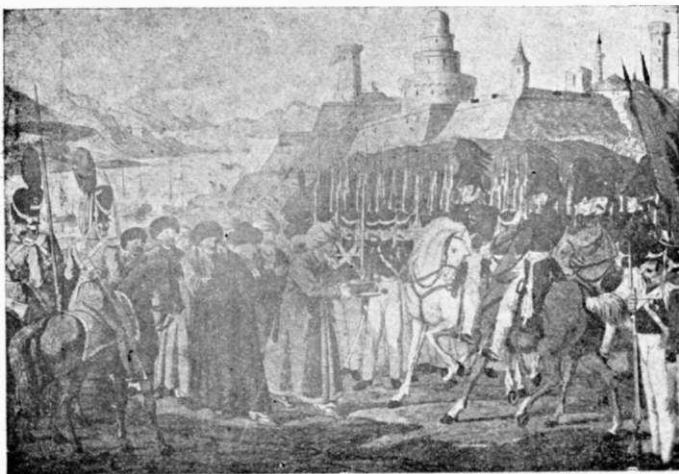
Pe malul bătrânului Danubiu chiar la cotitura acestuia spre Nord-Est se află așezată străjuind malul din cele mai vechi timpuri, străvechea cetate cunoscută sub numele de Durostorum, iar astăzi sub cel de Silistra.

Așezarea aceasta, cuibărită într-o po-

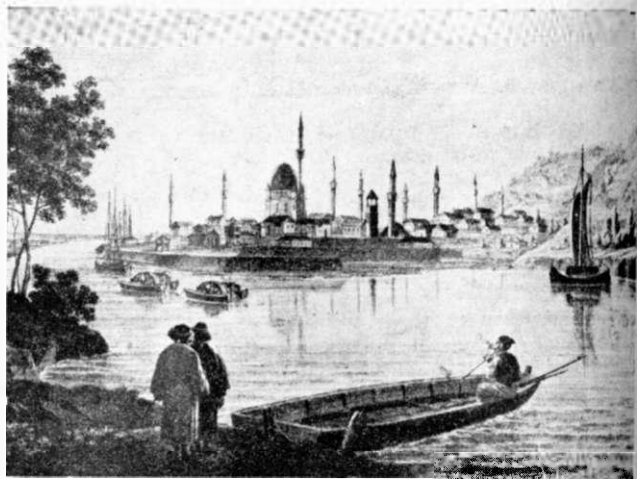
stă din Rușilor și de n'ar fi reușit împăratul Bizantin Zori Zimisches în 981 să-i scoată de aici poate că ar fi rămas și până astăzi.

După căderea dominațiunii bizantine orașul ajunge în veacul al XIV-lea în stăpânirea lui Mircea cel Bătrân, care

Silistra) s'au întins de au luat toate bătăliile dela oraș în sus până la Greaca și între bălți pe unde este uscat făcuse tot sate turcești cu subași și nu avea puțini săi noștri să-și stăpânească moștile. Când Domnul să-și ia vămile ei se făcuse un lucru foarte rău carele se începuse din

Cedarea cetății Silistra la 1829 Rușilor

Cetatea Silistra sub turci la sfârșitul veacului XVIII.

ziție foarte pitorească pe malul Dunărei înconjurată de întărituri naturale a jucat din cele mai vechi timpuri un rol foarte însemnat în părțile acestea.

Așa în 584 a fost ocupată și pustiită în mare parte de Avari, în 977 a cunoscut stăpânirea Rușilor conduși de Sviatoslav — prințul Kievului — aduși de Bizantini pentru domolirea avântului Imperiului Bulgar.

Orașul și împrejurimile plăcură mult

se întitulează „Dispot al Durostorum”.

Din stăpânirea Românilor trece apoi în aceia a Turcilor cari reușesc să înființeze aici una din cele mai puternice cetăți—raia, întinzându-i posesiunile și în partea de nord a Dunărei pe pământul Țării-Românești.

Iată ce ne spune cronica anonimă în privința aceasta: (Dărstoremii ¹⁾ cei din

1) Mag. Ist pentru Dacia, vol. 4 pag. 107.

zilele lui Ioan Vodă (Mavrocordat).

Împrejurul acestei cetăți — care face parte din patruleterul Silistra-Varna — Șumla Rusciuk — s'au dat în decursul veacului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea, după ridicarea Rușilor lupte crâncene.

Zidurile cetății au fost martore vădit ale luptelor Rușilor și nu mai puțin apărării îndelungate a Turcilor.

Totuși ea a căzut în mâinile Rușilor

CRITICA LITERARA

IAR PROTEJAȚII

de politice... Venirea nouilor guver-
ne aduce după sine ploaia căpătuirii
criticilor. Din nenorocire această
ploaie nu scutește de ravagiile ei nici o-
mul literaturii. Este, prin urmare, și
aici obiceiul răsplatirii concursului
literar prin protecție literaro-editorială.
Cunosc cazuri concrete — autori ruginiți
de provincie, oprozanți încorigibili, car-
ni viciați întreagă, așteaptă să-și tipă-
rească versurile, unei tinereți încerte,
vedute în noaptea timpurilor. De la aici
închirierea de servicii, subjugarea lor
de către acei, ca unică răsplată, s'ar
promite să-și ia răspunderea bugeta-
ră a celor câteva pagini de ofuri, răs-
plătite din chiar momentul exteriorizării
lor.

Să mai vorbesc de unii autori de mo-
dernații comunale sau județene (care, de
cele mai multe ori nu ajung să se rea-
lizeze deplin) cari au obținut, în loc de
ceva altă favoare, dreptul de a aduna
într-un dosar, documente și... (mai ales) a-
locuții.

Și alți protejați — cei mai delicati —
sunt ai sexului frumos.

Femeile sunt — din acest punct de ve-
dere — mai orgolioase decât bărbații.
Nu atât când creiază, cât mai cu seamă
când (ca muze veritabile sau de contra-
bandă) prilejuiesc creațiuni. Natural că
pe bărbații, nu putem avea posibilită-
tea să încercăm astfel de stări sufletesti.
Și iarși e așa de greu să găsești o fe-
meie, muză, având și puțin bun-simț.

Nu zic că, nu s'ar găsi, dar, faptul că —
totuși — apar atâtea volume de „poe-
zii“, dovedește cât de redus e numărul
acelora care au curajul să aducă la rea-
litate pe tinerii lor adoratori în versuri.
Să fie oare din cauza excesului de milă
care le împiedică să sacrifice, odată cu
gloria artistului, pe aceea a inspiratoa-
rei?

Aceasta explică, în bună parte, de ce
se publică atâtea versuri și, mai ales,
însoțite de dedicații: femeile se cer, mă-
gulite, fără să mă gândească la alte in-
terese.

Dar să lăsăm concretul să vorbească:
nu de mult răsfoiam un volum din edi-
torialul „Culturii Naționale“. Remarcam,
aici, două bucăți, semnate „Doamna X“.
În prima, această modestă doamnă ne
declară despre „poet“ — nici mai mult,
nici mai puțin — că „e brav, căci a dat
probe de virtuți militare“, că

*S'a distins în lupte mărețe în Balcani
Și-a câștigat brevetul la, opstprezece
ani,*

că — în fine — astăzi

*poartă pe-a lui frunte Lauri de vitejie!
Și pe-a lui Iyri întonează: Divina
Poezie!*

În „epilog“ tonul se menține — deși
scris „după patruzeci de ani“, el amîn-
tește poetului că focul pe care i l-a a-
prins în suflet, va străluci mereu, ilu-
minat de paharul scump al geniului său“.

Natural că poetul copleșit de aseme-
nea delicateturi (adăogați că e și ofițer)
n'a putut rezista și s'a dat la stampă.

cau dă de lucru) cu titlul de traducă-
tor de duzină a unei comedii de mână
7-a, editată luxos de aceeași „Cultură
Națională“.

Și câte alte cazuri!

În toate e o slăbiciune feminină care,
ca toate slăbiciunile se cere măgulită —
chiar dacă, în realitate, raporturile din-
tre poet și muză sunt dintre cele mai
dure.

Și când te gândești ce servicii ar pu-
tea aduce femeile, aceste femei atât de
vinovate, literaturii. Increderea oarbă
de care se bucură ele în fața respecti-
vilor le-ar garanta reușita. Inzestrate cu
marecure simț, critic și cu puterea de
a se, despersonaliza (adică de a nu că-
dea în mrețele măgulirii) ele ne ar pu-
tea scuti de parcurgerea atâtor pagini de
maculatură versificată. Lăsând să mear-
gă spre lumina zațului numai cecece
într'adevăr, poartă pecetia definitivului,
ele ar binemerita dela cetitori. Să mai
adaog că ar orienta tineretul care în-
târzie — inutil — pe pragul scrisului,
spre ocupațiuni mai fructuoase și, deci,
mai folositoare lui și societății?

Și dacă doriți încă un câștig, gândi-
ți-vă, că nici ele, n'ar mai continua să-și
verifice grațiile după ultimul poem, nici
mai ales să și le vândă pe prețul neva-
lorificat al unor inseilări hibride.

Să nu fi venit oare timpul ca min-
ciuna să se spargă și viața imorală în
care unii au făcut poezia să ia sfârșit?

Natural că întrebarea mea, ca dealtfel
tot articolul, se adresează femeilor în
mâna cărora văd salvarea literară a
întregului neam omenesc.

PAUL I. PAPADOPOL

PRO MUSIS!

Din exemplul citat se vede cât de vi-
novate sunt femeile în producerea și, mai
ales, în tipărirea literaturii proaste. Nu
mai zic că primele neastre versuri le
sunt dedicate lor. Adaog doar că rar
de-i întâlni o femeie care, dându-și pe
față desgustul, să svârle în obrajii tă-
nărului versuitor toată indignarea pro-
dusă de niște inseilări lipsite de cel mai
elementar simț al poeziei, al sfintei și
eterneli, poezii. Mai de grabă vei întâlni
din celelalte care, ca de pildă „Doamna
X“ găsește (și cu ochii tinereții inexpe-
rimentate, ea și cu accia ai unei gâr-
boveli uitate de Dumnezeu și de oameni)
diamant în orice cărbune, geniu în orice
vierme. Sau ca alta care a deschis listă
de subscripțiune pentru tipărirea unei
cărți imbecile, ori ca a treia care și-a
sacrificat zeci de mii de lei din propria
avere spre a-și înobilă soțul (pe lângă
titlul academic, care, se pare, că nu a

de două ori în 1810 și în 1828, iar în 1853
de zidurile acestei cetăți s'a sfărâmat o-
dată cu mândria și tendința acestora de
a pune mâna pe cetatea lui Constantin
de Mare de pe malurile Bosforului.

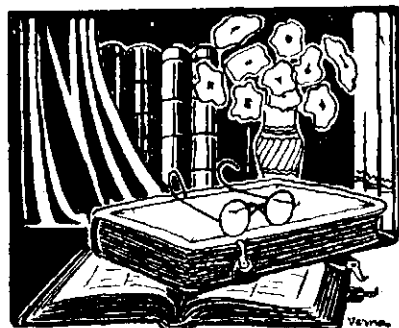
Fig. 1 ne reprezintă un cupferșticle
pentru un poron al codării acestei cetăți
în anul 1829.

În urma congresului dela Berlin 1878
Silistra a fost trecută sub stăpânirea
statului Stat bulgar ce se înființă la a-
ceastă dată iar în 1913 în urma păcei de
la București în stăpânirea Românilor
pe care se află și astăzi cu tendința de
a-și căpăta vechiul rol de odinioară.

Figura noastră II reprezintă Silistra
cum se afla la sfârșitul veacului al
XVIII-lea, când era sub Turci.

Privind figura — cu mulțimea mos-
tărilor — ai impresia că Turcii au vrut
să ridice în părțile acestea un nou Con-
stantinopol, în mijlocul căruia se înalță
a doua Sf. Sofie.

MIL. POPESCU

T e a t r u

cronica dramatică

TEATRUL NAȚIONAL

LETOPISEȚI de MIHAIL SORBUL

În penultîma seară a lunii August, Teatrul Național și-a luminat rampa și a jucat „Letopiseții”, piesa d-lui Mihail Sorbul.

Piesa aceasta a fost scrisă de mult. A stîrnit discuții după ce a fost cunoscută. Dar a vădit însușirile neobișnuite de dramaturg ale tînărului — pe atunci — scriitor Mihail Sorbul.

Către un sfîrșit de stagiune s'a și

d. LIVIU REBREANU

jucat. Căldura de atunci din sală, și poate graba scriitorului de a i se juca piesa oricum, n'au dat măsura valorii „Letopiseților” tineresti.

Cald a fost în sala Naționalului și

d. MIHAIL SORBUL

acum la deschiderea stagiunii din ăst an. Dar piesa a fost altfel prezentată. Textul a primit pîntenul maturității autorului. Și pregătirea s'a făcut cu mai mult entuziasm.

A intrat în tradiție, ca la deschiderea Naționalului — să se joace o piesă cu subiect istoric, — piesa unui scriitor cu trecut în literatura dramatică.

Piesa „Letopiseții” are subiect istoric și d. Sorbul are un trecut literar dramatic, cu care fără îndoială că și literatura dramatică originală și Teatrul Național se mîndresc, ori decîteori se aminteste de „Pațima Roșie”.

Subiectul „Letopiseților” e luat din frisoavele istoriei Moldovei. Din vremea lui Ion Vodă cel cumplit

Ajuns Domnitor al Moldovei și-a dobîndit numele de Ion Vodă cel cumplit, căci fără zăbavă osîndea pe boerii pe cari îi dovedea trădători și mișei. Înainte de a fi domn și chiar după aceea i s'a zis Ion Armeanul, fiindcă armeană îi era mama. Numele acesta, rețetat, îl arăta ca fără legămînt cu țara. Mai ales îi era aruncat cu învrăjmășire cuvîntul „armeanul”.

Atunci a hotărît Ion Vodă să se însoare cu fata bătrînului și înțeleptului boer Lupea. Să se lege de țară. Boerii unelteau însă. Umblau după schimbarea Domnului. Orice schimbare era o vînturare de onoruri. Și-au căutat boerii să profite de războiul cu turcii, fiindcă Vodă n'a voit să le mai plătească dările, căci țara era săracă, spre a-l detrona ca să aducă Domn, pe Petru Schiopul, fiul Doamnei Chiajna. Și Ion Vodă omorât în fața femeii, care-l iubea și a căutat și n tabără să-l apere de dusmani.

Piesa e în versuri.
În versuri simple și cuprinzătoare

d. BULFINSCHI

Sunt unele într'adevăr impresionate prin greutatea înțelesului lor, redat în formă simplă de cronică.

Forma versurilor a avut o mare înrăurire asupra interpreților. Dacă ar fi fost diftile, dacă ar fi avut ritm greoiu,

d. MORTUN

ar fi fost spuse obositor. În genere, artiștii nu spun cu desinvoltură și nici cu simpatie chiar, versuri. Pe cele din „Letopiseții” le-au spus în general bine. Poate și printr'aceea, că sunt presărate cu cuvinte arhaice, care dau deosebit pittoresc.

„Letopiseții” au dovedit încăodată, ce aptitudini de dramatizare are d. Mihail

Sorbul. Știe să precizeze și să intensifice momentele dramatice; știe să nuantifice dialogul; știe mai ales să individualizeze personagiile și prin dialog și prin acțiunea pe care le-o determină.

Dacă am releva din „Letopiseții” numai momentul de doborîtoare intensitate, când trimisul Sultanului dă lui Ion Vodă o scrisoare, în care-i citează pe boerii trădători, — scrisoarea a fost înmănată în prezența boerilor — ar fi desul. Totuși momentele sunt legate, sunt în serie, sunt determinate firesc.

Noi conchidem, că e bună piesa „Le-

d. CALBOREANU

topiseții” și bine-a făcut d. Liviu Rebreanu, că a deschis stagiunea cu ea. Precum bine a făcut încredințându-i direcția de scenă, excelentului director de scenă, d. Soare.

Piesa a fost jucată bine.

Dacă cităm, că în roluri de planul al doilea, au fost d-nii Calboreanu și Mortun, se înțelege măsura jocului și antrenamentul artiștilor.

Ion Vodă a fost d. Bulfinsky.

Acest artist are prestața rolurilor de Domn și Rege. Are însușirile dominante rului și are calitățile de impunerea fațetului.

Rolul important al femeii nelegitimă a vovodului, l-a interpretat d-na Sorana Topa.

Precum altădată când a jucat d-na Topa, ne-am spus aprecierea sinceră și o așteptăm să-și dea măsura talentului așa spunem acum, că într'adevăr are mare talent și are și o disciplină de înfrîngerea dificultăților.

În roluri secundare, d-nele Irina Nejde și Gaby Danielopol. Cea din urmă mai vioaie și mai impresionantă.

D-nii Calboreanu, Mortun, Bălățeanu în roluri de boeri, urzitori de intrici. Roluri dificile, dar interpretate cu adînc înțelegere.

Impresionant, ca măsură, ca tact, ca putere de a determina așezare și chibzuință, d. Ciprian.

Sărhătorească deschidere de stagiune. Îi dorim continuare la toate premierele.

B. CECROPIE

plastica

IL GRECO: REGELE FERDINAND

INALȚIMEA: 2.05. LĂȚIMEA: 1.66

Regele Ferdinand este înfățișat în pictură îmbrăcat într-o armură și purtând o coroană de aur. În mână dreaptă ține mâna justiției și în stânga, ușor înclinată spre pământ, sceptrul regal. Pe

supranumit „Il Greco” din pricina originii sale

Născut în insula Creta, în 1548, a manifestat de tânăr minunate dispozițiuni pentru pictură și nu nutrea alt gând de

știa în insule că la Veneția se afla o pleiadă strălucită de pictori, astfel că tânărul Theotocopuli se hotărî să plece acolo.

După ce stătu câțiva timp la Veneția „Greco” se duse la Roma ca să se pătrundă de opera marilor maeștri. După o ședere de câțiva ani, se duse în Spania și se fixă la Toledo. Cea dintâi din operele sale executate în acest oraș, e datată din 1577.

De-atunci Greco n'a mai părăsit Spania pe care a adoptat-o definitiv ca patrie.

Dela sosirea sa în Spania, arta lui a suferit o transformare completă. Maniera sa se modifică cu desăvârșire. De aci înainte opera lui nu mai reamintește nici pe Titian, nici pe Tintoret; e spanjol sau mai bine zis este Greco, adică el însuși un pictor care nu se înrușește cu nimeni și a cărui personalitate stă numai în genul său.

Ceea ce îl deosebește este calitatea specifică a culorii sale puțin cam rece dar totdeauna armonioasă și distinsă. Altă caracteristică a talentului său, e predilecția-i marcată pentru ascetism. Toate personajele lui au un aspect sever și trăsături de anahoreți. Dar figurile lui trăiesc și niciodată un pictor n'a tradus cu atâta putere flacăra lăuntrică ce pornește din suflet.

Datorită acestui dar minunat de evocare, a fost deasemenea un mare portretist și numai Velasquez îi poate fi superior.

Il Greco a fost supranumit „pictorul sufletelor”. Nici un calificativ nu i se potrivește mai bine decât nimeni ca acest mare pictor n'a fost mai demn de el.

Dar Greco n'a fost numai pictor ci și arhitect, sculptor și scriitor. Din nefericire nu poate fi judecat azi sub aceste trei înfățișări, de oarece sculpturile și scrierile lui au dispărut.

Tabloul Regele Ferdinand, achiziționat de curând figurează la Luvru în galeria rezervată picturii spaniole.

DOMINICO THEOTOCOPULI (Greco): Regele Ferdinand al Spaniei

se află aruncată o mantie de aur. Lângă monarh, un tânăr paj, împodobit cu un guler de danț, ține casca suveranului.

Portretul regelui Ferdinand este opera lui Domenico Theotocopuli. A fost

cât să vină pe continent spre a-și satisface gustul. În secolul al XVI-lea, Veneția era regina mărilor și făcea un comerț întins cu orientul; vasele ei vizitau toate insulele Mediteranei unde aduceau ecoul minunilor ei. Grație călătorilor se

aşa-aşa...

PREȚIOASE FRAGMENTE DESPRE ALEXANDRI publică d. Gh. Cardeş în revista „Floarea Soarelui” II. 7—12 și anume :

O scrisoare autobiografică adresată de poet fitoromânului O. Ubićini, în preajma anului 1836 :

O interesantă „notiță despre începuturile literaturii române” (semnată de poet) în care sânt enumerați (spre 1830) : Alex. Krisoverghy, C. Negruzzi, G. Assaki ; (spre 1844) : I. Ghica, P. Bals, Alexandri, M. Kogălniceanu, Al. Domici, C. Negruzzi, C. Negri, Sion, Codrescu, Matei Millo, etc.

13 „scrisori din corespondența lui V. Alesandri cu d. Iacob Negruzzi”.

O scrisoare : „Galerie dramatică de tipuri contemporane” datată — Mircești — Sept. 1867.

CONCURSUL INTERȘCOLAR organizat, și anul acesta de „Adevărul literar” ne pune din nou în față o dureroasă problemă, confirmând încă odată și cu toată asprimea ceace știam : greutatea (ca să nu zic imposibilitatea) de a găsi talente literare printre elevii școlilor secundare. Din această cauză lucrările, nolens-volens, premiate, constituie fericite cazuri de chiori între alții. Norocul cel mare e că numărul premiilor e limitat la 3. Desigur că atunci când n'ai compuneri de premii și tu nimeni nu te obligă să-l conțeri. Totuși, și de data această comisiunea a (ținut să fie (și a reușit) excesiv de indulgentă și de nepăsătoare.

VINOVALUL PRINCIPAL ? Desigur : molernismul acesta exagerat care, cu incurajarea fățișă a multor părinți și cu aceea tacită a destui profesori, a început să evadeze pragurile liceelor. Departele se pune greutatea pe talent sau pe lectură, greșita înțelegere care se dă educației școlare, face din aceștia niște frivoli, superficiali și mondani.

Mă gândesc la cazul unui director de liceu care a găsit de cuviință să-și trimită fiica (elevă în clasa a III-a secundară — deci în chiar cursul inferior) la unul dintre concursurile de frumoșete.

Se mai poate pretinde dela alții (cari nu-s nici pedagogi, nici intelectuali) altă educație ?

URMAREA : eșecul tuturor concursurilor intelectuale organizate între elevi. Cunoscesc cazuri destule când, ca și mai sus, comisiunea a trebuit să închidă ochii și

să scadă din pretenții — pentruca să dea oarecare atmosferă nenorocitelor concursuri care nu fac decât să ne îngrozească de slăbiciunea generațiilor pentru care ostentim. O! dacă, pornind de aici, am putea remedia răul! În realitate îl agravăm dând titlul de premiați unor debutoari pe arena stilului, al cărui spirit este mai adesea forțat și a căror expresiune miroase cale-de-o-poștă a banalitate.

UN CUSUR AL CONCURSULUI este faptul că nu s'a pus baza pe controlul școlii și al profesorului de limba maternă. De aici puținul interes și tot de aici lipsa unor garanții de sinceritate. Natural că nu gândim să bănuim pe concurenții premiați; cunoaștem însă cazul unui premiat din anii trecuți, căzut la bacalaureat și la limba română. Să fie o neprițere a comisiunii examinatoare sau mai degrabă o premiere cu binevoitorul concurs al „familiei (candidatul are un frate... ziarist) ?

ULTIMELE NUMERE ALE ADEVĂRULUI LITERAR ne au adus interesante traduceri, semnate Al. Al. Philippide, din marce umorist Georges Courteline :

Prima zi de regiment (452) ;
Scutul de corvoadă (453) și
Domnul Felix (455).

PUȚINĂ TEORIE (rima) O facem pentruca m'a cerut și începem prin definiția rimei obicinuite: potrivirea exactă a sunetelor dela sfârșitul versurilor, începând cu ultima vocală accentuată : hū-nă — lă-nă : co-drū-tu-le — dră-gu-tu-le. De-aici rezultă alte două definițiuni : a rimei bogate (vi-e — co-li-vie) potrivirea aceluiași sunet începând cu consoana de sprijin a ultimei vocale accentuate : a rimei sărace : potrivirea numai a câtorva sunete, adică numai apartență (cūl-că — cū-pă). Sau, rimele imperfecte se mai numesc și asonante. Această e realitatea. Și aici ne duce nepotrivirea (sau potrivirea aparentă) a unui singur sunet. Astfel în : treă-ză — u-reă-ză, unde ultima vocală accentuată este de fapt un diftong, adică un grup de vocale — găsim o rimă obicinuită. Nu-i același lucru cu : pă-ză — u-reă-ză, unde ă-ză trebuie să rimeze cu eă-ză. Dar : fă-tă — pa-ia-ță ? Hotărât : rimele fiind : ă-ță — iă-ță — ne găsim, fără doar și poate, tot în domeniul asonanței.

Ne-am lămurit ?

SE ANUNȚĂ pentru toamnă noui și numeroase periodice literare. Una ar fi „Vitrina literară”, alta „Reclama literară”, a treia... „Iluzia literară” și câte altele. Se dau numele viitorilor directori (de câte numere?), cum și modelul ce, unele din ele vor urma. Un lucru putem anticipa : le așteptăm cu multă nerăbdare, le rugăm însă să iea din vreme toate măsurile astfel încât să nu-și înșele și să nu ne înșele speranțele. A seceate o revistă n'a fost nici când o jucărie. A scoate o revistă cu toată grija și regularita-

tea este astăzi una din cele mai serioase îndetnăciri. Ea cere : bani, talent, tăc, pricepere și muncă. Cine nu dispune de unul singur dintre aceste multiple înșșiri, să se oprească din capul locului, exact același lucru trebuie să facă oricine crede că o revistă poate fi o afacere chiar din cele puțin rentabile.

MARGARITARE IUDEE, așa e intitulat elegantul volum de versuri al D. Theodor Rosen.

Scrise cu multă sinceritate, poeziile D-sale sânt pline de imagini lumii și avânt tineresc. Din ele se degajează un suflu pur românesc, de un pitoresc întâlnit. Spre edificarea celorților din actualul număr, la pagina respectivă, poezia „A năstră” scrisă cu o vâie delicată și cu suflet de bun român.

STAFILE DRAGOSTEI. Am primit recenzie, romanul celor patru autori Alex. Nour, Dr. Igrec, Sărmanul Kestok și Alex. Bălculescu, — pe care l-am recenzat într-unul din numerele anterioare. Cunoscută fiind competența și activitatea literară a celor patru scriitorilor, romanul prezintă o cheazăie destul de însemnată pentru celorții de literatură bună.

„STAFILE DRAGOSTEI” a prilegit autorilor scoaterea unui volum în 180 pagini tipărit în bune condițiuni tehnice și spiritual ilustrat.

„HANUL SAMARITEANULUI”

Deși criza celorților se accentuează din zi în zi tot mai mult, totuși pleră revistelor continuă cu abundență. Dacă și ciupercile, după două trei zile de viață anemică, se usuc și pier. Dar dacă apar reviste proaste cari mor chiar de la primul număr, nu e mai puțin adevărat că s'au născut și altele destul de bune și de bine venite.

Printre acestea putem enumera, cu plăcere : „Hanul Samariteanului” care apare sub direcția marelui și cunoscutului nostru scriitor : Gala Galaction.

Tipărită pe hârtie velină și în condițiuni tehnice ireproșabile, noua revistă aduce, atât prin format, cât și prin conținut, o notă cu totul nouă și personală.

„Hanul Samariteanului”, apare în colaborarea unui grup de tineri scriitori, cunoscuți și încercați în ocraturii noastre. Ca noutate de colorare, revista îmbrățișează, cu egală tărie și pe scriitorii reprezentativi ai literaturii noastre minoritare, dintre care cităm pe d-nii : Kakassy Andrei (maghiară), Dr. Bernard Capessius (germană) și d-nu Dr. A. Mibashan care are un interesant articol despre problema vreașă.

Dintre poeți menționăm pe d-nii Tudor și Radu Bouréanu. În restul numărului interesante articole scrise de d-nii Emil Rigler-Dinu, Alexis-Nour, Dr. V. Barnoschi.

Cronicele sânt încredințate penelor cunoscută și autentică valoare ale d-ilor Camil Petrescu și Paul Sterian. Remarcăm în deosebi cronica cinematografică semnată de d-nu Camil Petrescu, scrisă cu nerv și cu autoritatea și competența D-sale indeobște cunoscută.

Dorim noului confrate viață lungă și propășire deplină.

literara

oseama de cuvinte

— De ce nu te gândești la pierderea de bani... In afaceri, timpul e bani. In dragoste de sentimente, timpul e dragoste.

— Ce faci, domnule?!...

— Lătra fals doamnă! răspunse Robert de Flers indignat.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă. E o nenorocire dacă îți spui dela față acest lucru.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă. E o nenorocire dacă îți spui dela față acest lucru.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă. E o nenorocire dacă îți spui dela față acest lucru.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă. E o nenorocire dacă îți spui dela față acest lucru.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă. E o nenorocire dacă îți spui dela față acest lucru.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă. E o nenorocire dacă îți spui dela față acest lucru.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă. E o nenorocire dacă îți spui dela față acest lucru.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă. E o nenorocire dacă îți spui dela față acest lucru.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă. E o nenorocire dacă îți spui dela față acest lucru.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă. E o nenorocire dacă îți spui dela față acest lucru.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă. E o nenorocire dacă îți spui dela față acest lucru.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă. E o nenorocire dacă îți spui dela față acest lucru.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă. E o nenorocire dacă îți spui dela față acest lucru.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă. E o nenorocire dacă îți spui dela față acest lucru.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă. E o nenorocire dacă îți spui dela față acest lucru.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă. E o nenorocire dacă îți spui dela față acest lucru.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă. E o nenorocire dacă îți spui dela față acest lucru.

— Cînd vorbește o femeie, ultimul lucru pe care trebuie să-și spui e că e incorectă. E o nenorocire dacă îți spui dela față acest lucru.

b a z a r

INTREBUINȚAREA AERULUI CA FORȚĂ

Vântul a fost odată o zeitate. E mult de-atunci.

Mai apoi, aerul era unul din cele patru elemente esențiale: aerul, focul, pământul și apa (Pytagora, Platon, Aristot).

Astăzi aerul este subjugat la fel de fel de mecanisme. In mișcarea lui naturală, omul l-a pus să-și împingă corăbiile pe apă, să-i învârtască aripile de moară, să-i scoată apa din râuri sau lacuri, să-i aprindă și ardă combustibilul prin tirajul forțat al coșurilor.

Insuflețit de mișcare artificială, (suflătorii, ventilatoarele), aerul cară materii gazoase, solide, lichide, căldură, frig, secetă și umiditate.

Această însuflețire se face cu ajutorul ventilatoarelor cari împrespătează aerul in locurile închise (apartamente ateliere, galerii de mină), provoacă tirajul forțat al cazanelor, activează arderea in cuploare metalurgice, curăță mecanisme aspirând praful...

Vopsitul cu vaporizatorul cu aer comprimat, imbracă cu lac obiecte felurite, mai ales in industria automobilului sau vopsește cu minimum lucrările metalice, sau spește zidurile.

Căratul pieselor metalice sau fațadelor clădirilor in piatră prin proiectarea nisipului sub impulsia aerului comprimat.

Ucele pneumatice: ciocane de nituit, sfredele, pile;

Funcționarea orologiilor pneumatice;

Funcționarea tuburilor pneumatice ale poștei.

In rezumat, putem spune că aerul este sclavul omului modern.

caricatura zilei

LA REPLICĂ...

— Feriți-vă, copiii mei, ferți-vă. Dumnezeu vede toate... Știți voi însă unde merg fetele cari fac dragoste cu băieții...

— Da. In livada prea sfinției voastre...

LA MARE...

— Dar pentrice te scalzi cu pălăria in cap, vulpoi bătrân?

— Pentruca nevasta mea vrea să-mi urmărească, orice... mișcare, in apă.

REINTOARCEREA LA ȚARĂ

— Hei nevastă! Ne-au sosit ajutoare. Parisienele noastre, cari iubesc așa de mult viața de țară, vrea să ne dea o mână de ajutor. Ce doriți să faceți cucoanelor: să mulgeți vaca, să răniți bălegarul, să melițați cânepa, sau să țesălați măgarul?

(Le rire)

HIPPARC ȘI DIDONA

— FRAGMENT —

de DIMITRIE ANGHEL

Ca o seceră ce-ar intra în răsvrătirea unui lan, astfel se întoarce în sfârșit și vântul de sud, în norodul tulburatelor valuri, și culcă snopii de apă pe întinderea mării. Domolite, unul după altul, talazurile cu ritmice mișcări împingând spre țarm sfâșiatele dantele de spumă, veniau să cânte sub fereastra atelierului lui Hipparc.

În port, lângă cheiul vechiu, galerele se legănau la soare și cântece vesele urcau de pretutindeni de pe punți. Pânze albe se desfășurau ici-colo și se umflau în vânt, șgomote de lanțuri ce trăgeau ancorele grele dela fund se auziau sunând, licăriri de lopeți ce plângeau mângăritare de apă în bătaia soarelui se aprindeau în aer. Geana curbă a orizontului chema aiurea, blândul cântec de ape momia cu graiul lor înșelător, imensa mișcare de unde ce nu stau o clipă locului îndemneau pe cei ce stătuse la adăpost cât timp înfricoșatul Bol își trâmbișase mâinile, să-și întindă din nou încercatele pânze și să plece în căutarea norocului.

Ciocane grăbite loviau ritmând cântecele, flamure înălțate zugrăviau frânturi de curcubeu deasupra catargurilor, innăbușitor un miros greu de catran și de smoală topită se răspândia, fluierături și semnale se întetiau, întrebându-se și răspunzându-și dela prora la prora, și odgoanele mari, odată desfăcute din beciușile grele, desrobiau ușoarele trimere care, ca supte de puterea apelor, alergau vesele cumpănindu-și schelăria de lemn și dispăreau ca niște jucării infime după mișcătoarea curbă unde nu mai bate ochiul.

Hipparc singur, ca unul ce încercase furioasele talazuri, rămânea surd la toate glasurile acestea și, fericit de cerul ce-l vedea în ochii Didonei, își căuta de lucrul lui. Cu mânecele hlamidei sumese sus, deasupra umerilor, ținând într-o mână o dală iar în cealaltă un ciocan, el n'auzia și nu vedea decât glasul dulce al iubitei lui ce-și pieptăna părul cântând un cântec vechiu din țara ei și imagina fidelă pe care blocul de marmură ce-i sta dinaintea i-o deslușia minută cu minută.

Albă era piatra ca și Dido, vine albăstrii abia bănuite se zugrăviau pe luciul ei și mânele lui Hipparc, ca și euro ar fi trecut pe un obraz viu, lăsând din când în când dalta, se apropiiau și pipăiau răceala marmorei vrând parcă, să se asigure că nu vizează. Recî apoi de atingerea pietrei, se apropiiau de obrazul cel adevărat și-l atingeau și pe el ca să-i simtă căldura viului. Iar ele, cea din lut viu făcută și cea din piatră rece, ca două surori, sau ca una și aceeași ființă, în praful alb de marmură ce se ridica și juca în soare, purtând același surâs pe buze, unul trecător și celălalt etern, priviau fericite la iubitul lor.

Dela surusul trecător la cel etern, dela gura mută la aceea care știa să cânte, se întorcea Hipparc și, închizând o clipă ochii, căuta în afundul sufletului lui viață ca să dea pietrei, cuvinte dulci ca să dea vieții, nu cumva să dispară dunga de lumină ce avea să o facă dar veșniciei.

Pe amândouă le iubia Hipparc, căci

una era reflexul celeilalte; pe amândouă le iubia deopotrivă, căci una era continuarea celeilalte în timp și în spațiu, pe amândouă le iubia, căci erau întruparea sufletului lui de om și de artist.

Sfioasă, domoală și liniștită venia acum marea să cânte sub terasa lui, ca o mână oboșită ce abia ar mai trezi ultimele arpegii ale unei simfonii pe o harică: darnică venia și-i arunca spumele ei, urcându-i o dantelă înflorită pe treptele scârilor; înșelătoare îi arăta nemărginirea valurilor ei supuse și frumos așezate până la orizont ca niște solzi albaștri; doar l'o face să uite că o minută zulară de norocul ce-l hărăzise zeii, dăruindu-i pe Dido, își înălțase vrășmașă valurile și vroise să l'o fure...

Așa cânta acum, dar Hipparc vedea înflorat amurgul tulbure, când ca atâția alții, lăsând în urmă țărniul înflorit al țării lui, incredințându-și valurilor nesigure zilele, plecase cu Didona să-și caute norocul aiurea. Cu inima strânsă, retrăia încă minutul când puntea îngustă s'a ridicat, rupând pe totdeauna șubreda legătură ce-l ținea de pământul unde se născuse. O feerie de lumini juca alergând pe frontoanele templelor, alba străluciau acantele de marmură, molatec se legănau cununile animate în ajun, trist muria prinusul celor din urmă roze, ce împodobise templele pentru sărbătoare.

Și toate descrescuseră, se depărtară și muriră în ochii celei ce-și plecase sfioasă capul pe umerul lui și în care el privia fără să se uite la ce lasă în urmă. Ca în două oglinzi albastre, feeria se stîngea treptat, ca niște ultimi purtători de foc ce s'ar căuta prin întunec, ultimele raze ce mai stăruiau ici colo pe frontoane murdri, fantasticul oraș se surpă în mare și albastrul ochilor ce le resfrângea toate acestea se făcu negru ca și noaptea de afară...

Târziu raza unui luceafăr se aprinse în ei, și când se trezi din visuri, Hipparc în loc de luminile cunoscute ce le vedea ici colo aprinzându-se sfioase după colonadele templelor, văzu un întreg cer de stele licărind cu mișcătoarele puncte de foc în adâncimea celor două infinituri albastre.

Un vânt însă porni din adâncimea abisurilor, ridică o perdea de neguri și stîNSE această ultimă fantasmagorie.

Singurătatea necunoscutului impresura acum, spaima, cu miliardele de guri pe care le au valurile, cânta în jurul șubredii corăbii, înfricoșător se întindea deasupra curba cerului, sprijinindu-se pe abisuri, și mai înfricoșătoare se urma cealaltă scufundată în adâncuri.

Aprige și tumultoase, aprinzând fosforescențe, se ridicau valurile să vadă frumusețea Didonei, unul peste altul săriau talazurile fugărindu-se, negre săpăstii se căscau o clipă, fluide punți se întindeau și înspumatul norod nu mai avea astâmpăr.

Un abis peste care plutia divina frumusețe a liniilor ce le întrupase întâmplător natura, se răzvrăția în mii și mii de curbe, de vărfuri și zigzaguri, zulară de-a nu putea fi niciodată armonios și împăcat cu sine. Capricios zugrăvia noianul contururi, arunca la întâmplare o

linie imensă după care nemulțumiri trimitea o alta ca s'o ajungă și s'o stea și apoi reîncepând din nou spumea de neputință.

Senină, ca un copil nevinovat frumusețea acumă adormise pe umerul lui Hipparc. Cu un braț alb, ca din marmură făcut, petrecut pe după grumărlui, iar cu celălalt strângându-i mijlocul, căldă și vie cu întunecul pe care și cu iubirea în suflet, Didona neștoare de ura abisului ce niciodată nu se poate stămpăra în depăun, ca prețios în oglindă să poată măcar respira frumosul pe care numai liniile în bănuie le au, dormia liniștită cu zămbet divin ce mai târziu trebuia să înfrunsească pe gura unei marmure nesimțitoare.

Neliniștit și tulburat, ca abisul aceluși peste care plutia, era sufletul lui Hipparc însă. Ochii lui nu mai priveau, de mânele lui desmierdătoare de îndărățit spuneau acum artistului că dintr-o perfecție a formelor pe care voiau să afure talazurile era neasemuită. Pentru întâia dată înțelegea ce comoară înfrunțase dragostea, artistului din el și cum își dădea seamă ce nebunie a făcut părăsind liniștitul pământ unde liniile sânt statornice și unde frumusețea poate veșnică, modelând o bucată de inimă de lut, desmierdând o plămădă de cilă de ceară, sau scluptând o eternă bucată de marmură...

De pe vărfuri înflorite de un puzos luminos de spumă, în negre și carde prăpăstii de umbră se scufunda corăbia, ca să se înalte iar și să plutească în neștire. Ude și rigide, tringhile atârneau neputincios părăsise bătrânul pilot cărua, o stea nu se mai vedea și întâmplare singură cărmuia acumă înjghebură de ceasta de scândură ce plutia pe infinită mișcător.

Zorii nu-și arătară geana lor de lumină, orbitor rotundul disc nu ruzăia fața apelor și noaptea ziua nu se făcu, nici ziua nu-și mai acoperi stăcătoarea față ca să-și poată arăta înfloritele grădini de stele și luceferi fac podoaba nopților.

Funebru uragabul oprindu-se acumă o creastă, acum pe alta, își cânta simniile. Din munți de apă ridicați în mii și apoi năruți în adâncuri, din miliarde de picuri înălțați și apoi risjura ploaie sonoră, din mii de perdele de guri adunate la un loc și apoi stăcând în bucăți, cânta năprasnicul vânt blând stăpânitor peste abisuri.

Udă, hlamida Didonei îi arăta și bine sculpturalele-i forme. Peste ei divin, alba-i tunică înflorită pe gini se lipise acum cu valurile urale aruncă un sculptor peste o bucată de lut, iar Hipparc privia la ea cumă pentru întâiași dată își dădea oă de comoara ce-o ținea în brațe, gestitor o ținea acoperind-o cu tringhile, dulce căuta să-i încăzească în țafele-i mâni la pept, desmierdător țezia părul și o feria de valurile turau puntea, așteptând să se potosească furtune.

De nicătri însă o zare măcar tremura nădejde. Biruitorul întunecă stăpănia mereu și talazurile mai înțel și mai furioase parcă băteau în sc

carti redacte în extrase

LA ROUTE ET LA MAISON

Claude Chanvière

(continuare)

astă armonie de la răspântie urcă
la tinerii însurați, în timp ce ra-
lmei scoboară până la ei, indiscrete,
rigide.

françoise șoptește: Filip.
Printr-o tensiune nebunească el se a-
că cu gândul pe drumul mare.
zâmbă în sine nădejdiile perdute visuri-
spulberate. A privit stângându-se unul
de unul, lampioanele, și una câte una
rechile topindu-se în întuneric.

Acerea.
- Filip ?

Basul e smerit.

Insă nu se întoarce înspre amfora
care pentru el se întinde în pat.
Ea se tânguește, dar încearcă să-l facă
uite de ale lui.

- Ce i-am făcut ? Doresc să-i plac și
te al meu. Cum l'ași putea recăștiga ?
două zile e ca năuc.

El se reazemă de feroastră deschisă.
De acolo s'a reîntors el, din rada aceia
de catarguri lucii alcătuesc o pepinie-
trunchiuri. El știe că marea este

aci greoaie și netedă, aci irizată, stră-
lucitoare, vărgată de soare apune, de
cer ploios sau săltăreată și cu „puf” de
spumă. El cunoaște yacht-urile prețioase,
bărcile multicolore, cuirasatele cenușii
cu apărătoarele lor învelite, foisoarele-
proiectile, farele pestrițe, macaralele
înalte și întunecate dela mărgini, cimi-
tîrul de vapoare ruginite, fără catarguri
și sgrebulite, vechea corabie a ocașilor
unde vameșii joacă popici, fondul de
munți eridoși, fondul de căsute colorate,
promontoriile cu nasul în mare, cu coada
în palmieri, pescăreii cu penele întinse
cari își ascut ciocul de nori și aripile
de valuri.

Prin crâsme, marinari se țin de gât
și cântă, le ține isonul un fonograf, fete
în galben ca lămâia sau în verde ca
mărul, îi privesc. Prin prăvălii se vând
panerașe de scoici, fotografiile mărite,
pompoane de mătase și decorațiuni co-
loniale.

Locotenenți de marină, înalți, îmbră-
cați în alb, înmănușați aștepta deciziile:

Flamuri, steaguri și stegulețe. Ei stau
de vorbă : femei, politică, literatură, sluj-
bă. Ei nu știu nici călări, nici merge.
Nu știu să respire florile din grădini,
carnea crudă din galantare, laptele mi-
rosind a vacă. Comandanții cari între
două călătorii, sporesc numărul copiilor
la sânul soțiilor resemnate, se preumblă
pârliți și tanțoși cu odraslele, la rând,
după vârstă. Se oprește, și coloana se o-
prește, mama ridică sprincenile, căci
iată și amiralul cu cotleți, cu broșete.
Întreg orașul privește pe amiral întor-
cându-se dela o înmormântare cu dis-
cursul în buzunar.

Ziua plesnește la suflarea mistralului
printre drapelele escadrei, intonațiile me-
ridionale, țâșnirurile de aburi, murdă-
riile de câine, privirile ascuțite ale func-
ționarelor Damelor Franței. Soldați ne-
gri, soldați albi fac „diagonala”; negrii
cu picioare lungi, albi cu busturi înde-
sate. Casino îi trage de ici. Cinema îi
trage de colo, iar străzile înguste și ve-
sele, de pântece ; dar toți ocolesc, de co-

de lemn și se cățarau, unul după
altul, ca să vadă frumusețea Didonei.
Ea a clădi pe nisip sau pe valuri
de tot una, și subreda jucărie fără
realității, nonsensul acesta înjghebat din
lemn și din lemn, ce purta sculptat pe
un ochiu deschis ca talisman, își
obsesivă încheeturile netrainice,
cercând o floare abisului.

și frumoasă plecase svelta trire-
luneacă cu o lebădă pe valuri, în
ele cântece pornise într'un tulbur a-
lung, în ritmate lovituri de lopoți ce se
altău și recădeau după sunetul flau-
tului ce cânta pe punte, neștiind că o
masă despletită furtună în cale și că
smulgă, una după alta, pedoa-

șelă plecase ducând cu ea frumuse-
nebănuind că de la începutul lu-
tea a fost pierzarea și că pe acolo
unde trece desăvârșitul micile patimi
neputincioasele neajunsuri fierb și își
hidroasa lor față.

de mult încetase notele de flaut după
cărora se mișcau lopoțile, căci
puteau să lupte biete sunete tre-
de un suflet omenesc, față de uriașă
armonie a vântului ce cânta cu miile ei
glasuri...

crinșă se cumpăni frumoasa țfîremă
lăsa în urma ei vedenia unui oraș
marmură, și nemi putând lupta și
biept năvalei furioase de valuri,
paru în adâncuri...

în munți de apă ridicați în slavă și
măruți în prăpăstii, din miliarde
măruți înălțați și apoi risipiți în ploae
dun din mii de perdele de neguri
zale la un loc și apoi sfâșiate în bu-
urmă să cânte năpraznicul vânt
zând stăpânitor peste abizuri.

frumoase răcnete ici-colo se ridicară.
cari dăuoașe după ajutor străbătura
dute rugăciuni fluturată, alte

vestminte luciră o clipă ca niște giulgiuri
luptând cu strălucirea spumei...

Vesel însă trecu funebrul uragan, o-
prindu-se acum pe o creastă, acum pe
alta, ca să privească în abisuri, glasuri
de trompete buciunau acum în vuetul
lui, hohote de răs izbucneau par'că ju-
cându-se cu fărâmiturile pe care era în
sfârșit stăpân.

Cuceritoare trecea puterea dealungul
imensei curbe, uriașe zigzaguri fluide
alergau scriind pe culmi cu lumini de
spumă biruința, gigantică palpita inima
tulburatei mări simțind în sfârșit capul
desăvârșitei ființi pe care o răvnise, cul-
cat pe sânul ei înghețat.

A lui Hipparc însă era ființa aceasta,
de când îi desprinsese vâlul alb din
creștet și îi jurase credință pe pământ
și pe ape, în fața liniștii și a furtunilor.
La pieptul lui, cum își găsisse adăpost
pe statornicile linii ale pământului, așa
își găsi Didona adăpost și pe mișcăto-
rea suprafață a neodihnei. Voinic își în-
tinsese el brațul stâng, tăind întunerecul
în timp ce cu cel drept își ținea comoara
și urmă să plutească pe adâncuri, până
ce într'un zor de ziua se trezi pe nisipul
cald și umed al unei dune ce se întindea
blondă ca un covor la marginea unei
cetăți.

Albă, Dido, ca și în întâii zori când el
ridicat pe un cot, dăduse într-o parte
diafanele prostiri înflorite de dantelă ca
s'o vadă, dormia și acum sub înflorita
și diafana horbotă ce o făceau leșele
și stăpăratale valuri înaintând pe țârm.
Scoici și alge arine purta acum în loc
de juvaerurile nupțiale, stele de mare
avea ca diademă în negrul ei păr și co-
lorate meduze de-alungul sfâșiatei ei
hlamide, dar mai frumoasă ca totdeauna
părea așa pe țârmul acesta pustiu unde
fii aruncașe întâmplarea. Umed era părul
acum despletit și umede lungile ei gene

ce străjuiau albaștrii glbi adormiți. Pe
gura ei marea par'că uitase un mărgean
și scoicele albe prefăcute în pulbere
par'că ninsese pe mâinele ei palide...

Ce se întâmplase și ce căuta pe țârmul
acesta necunoscut, Hipparc întâiu nă-
șite seama. Obositul lui braț abia sprî-
jinia capul în care încă viața șgomotul
furtunii ; și abia în târziu, când Dido
după mărgeanul gurii își arată geana
zâbetului ei de lumină, și aduse aminte
de alba galeră pe care plecase din țara
lui ca să-și caute norocul

Ca o secere ce intrase în răzvrătirea
unui lan, astfel se întorsese în sfârșit și
vântul de sud și intrase în morodul
tulburatelor valuri, culcând șnopii de
apă pe întinderea mării. Domolite, unul
după altul, talazurile cu ritmice mișcări,
împingându-și spre țârm sfâșiatele dan-
tele de spumă, veniau dragostitoare să
sărute picioarele Didonei, și dela picioare
să urce sfioase de-alungul trupului spre
sân, și dela trandafirul punct al sânu-
lui să urce mai departe, abia îndrăsnind
să înflorească o dungă de spumă, până
la luminosul zâmbet ce-l zugrăvea contu-
rile gurii.

Domolită și supusă, venea neputin-
cioasa uriașă să revadă ce stăpânise o
clipă și nu putuse să păstreze val cu
val se ridica din adâncuri și privia din
depărtări divina întrupare ce pierduse,
și ne mai putând să-și cânte biruința,
plângea acuma sfărâmandu-și în stropi
cântarea, suspina abia mai având pu-
tere să trimită cercuri de valuri neispră-
vite, murcaura agonia celor din urmă
note ce-i mai rămăsese.

Trist răspundea ecoul peșterilor de
subt țârm, reluând tema înfrângerii și
nimeni afară de Hipparc și Didona nu
știa ce cântă domolita harfă a mării și
ce răspund îndureratele ecouri.

D. ANGHEL

mun acord, Căminul Soldatului, căci uratul stă gravat pe frontispiciile masei sale de piatră.

Filip, în picioare, a urmărit cu o privire mirunată cel din urmă avion reluându-și locul în hangar.

Hangar. Casă.

— A! suspină el, așa fi putut deveni aviator. Colo sus ești singur... sau mecanic într'un sub-marin, colo jos, te poți crede pirat.

Françoise, automobilul făgăduit, un colier de perle arvnit de o americană...

S'a lăsat însurat! Era atât de nenorocit!

— A! da, așa e. E însurat.

Dar nu a răspuns la întrebările ie-gale: la felicitările ridicole; a băut, a băut adesea, a băut mult pentru a în-vălu într'o ceață evenimentele.

Mosafiri nuntași, pești? pe la casele voastre.

Melanconicul și gentilul domn Nouviot în camera lui de văduv își amintește, cu fruntea de braț, că a fost un amant.

Didier și Thérèse, s'au culcat alături ca odinioară.

— Ce păcat! suspină Didier.

— Derrai, răspunde dânsa nu te mai gândi.

Françoise insistă.

— Filip?

Ea rămâneste reacțiunile soțului ei. El lasă să cugete. Va veni și ceasul ei. Ea nu renunță, ea nu va renunța. Din po-trivă se îndărătește, împănata de vicle-suguri.

Filip e ancorat acolo. El trebuie să tră-iască și să moară acolo. După împre-jurări se va lunge sau scurta otgonul. Dar, pentru Dumnezeu, să rămână leg-gat. Incepe lupta. Bondar ce se isbeste de geamurile de cristal unde florile se văd în transparență. E închis. Soția pe-care Societatea o propoște prin acea tî-fanică schelă a ei, va nura înfrân-gerile. El își poate pili ghiarele; ea va rămâne alături de el, în aparență ne-vinovată dar înarmată până în dinți.

Uzură a răsăvătirei, Nehotărare lenoa-să. Françoise se bizue pe șalele ei gră-subii. Cugete, cugete el! Dacă judecă, a câștigat ea partida. Infrângerea iat-o: vie, ridicolă.

Ea se va impune tiptil.

— Voi sta îndărătul tău. Nu mă vei zări.

El, mai poate alege?

— Nu voin mai pleca. S'a isprăvit.

Copilul, depus în mâlini, îndrăzni să se ridice și să-și încerce norocul? No-rocul... Flamură de neatins.

Sentimentul nesiguranței nu-i e cu-noscute, dar îl cunoaște pe al slăbiciunii, neputinței sale. El se lacerează.

De unde-i vine acea searbadă plictî-seală? De unde-i vine acea nehotărare în tumultul de dorinți ale sale? E prins din toate părțile. E menținut prin pang-giile moarte ale visului, prin lanțurile tramice ale confortului.

Unde-i tatul său? Unde-i mama? El vrea să le vorbească, să-i întrebe, în ei el vrea să se caute pe sine. Cum a venit pe lume? Pentru ce a fost adoptat? O! cât de mult a trebuit el să se fi schim-bat de atunci! A fost un băișas crud, încăpăținat. Pentru ce rămâne acum ast-fel acolo?

— Mișel! Mișel!

Dacă ar fi fost detestat, ar fi fost înarmat. Dar l'au adorat. El e micșorat

prin această dragoste, precum și civili-zația l'a micșorat.

Didier... lectura... Compensațiuni de moșnegi. Imaginația ghifluită zădărni-cește efortul liberator.

Treubia să refuze negoțul, să reclame pământul.

Trebuia să supprime amorul, luxul. Vo-luptate grăbită era partea lui. În locul acestor rafinate, subtilități cari l'au pervertit, s'ar fi desfătat cu privire nău-că și cu beția de a lua viața cu asalt, sau de a se afunda într'o trândăvie to-tală.

Trebuia renunțat și la acea falsă li-beritate ce i se acorda pentru a-i se potoli avânturile.

Dar nu s'a înșelat chiar pe sine în-suși?

Nu a voit pățimas libertatea decât a-tunci când era închis în cazarmă, atunci când această libertate nu era cu puțință.

Și cum scutura el acea desnădăjde a-nimală?

Visând.

Așa e, a îndrăznit odată. Dar n'a is-buțit. Nu va mai îndrăzni.

E înșelat, e călăuzit, e mutilat. N'are nici brațe, nici picioare. I s'a îmbăcșit creierul cu poezie și nevoi burgheze. Nu e mai prost decât alții. A crezut, într'o vreme, că va deveni o ființă excepțio-nală, un campion, un erou. Dar pe cât creștea pe atât renunța. Tăcerea, spa-țiu și necunoscutul, îl mulțumeau. N'a voit nimeni această capitulație. A fost furat pe d'ntregul sie-însăși.

Nu va săvârși minunea lui. Nu va lupta pentru preferența lui. Nu e în deajuns de bogat, nu e îndeașuns de sărac!

— Filip, Filip al meu?

E lămur, e frumos, e înflăcărat; place femeilor. Ele l'au înduioșat. Biet Re-nand al Armidelor de a treia mână! Din pricina lor de aci înainte va putea zice:

Ași fi putut fi un calic, rege al dru-mului sau un cuceritor, rege al hazar-dului. Nu voin fi de cât un bijutier, bun cetățean, bun soț, tată bun și bun alegă-tor. Nu voi fi nimic alt decât o celulă în întregul stat... Și uneori, un gură-cască urmărind arabescurile desinate de un pensul de funo care se duce. Caprițiu al timpului. Culoare a zilei. Miros de hur-i-ană caldă.

Place și bărbaților: a trage foloase e ținta lor.

Și totuși se deschidea larg orizontul înaintea lui.

În orice caz, așa credea el.

Câmpul se îngustează, mereu, mereu.

— Haide, iie, voin mări colea în pat, la căpătâi se va ruga un preot, la pi-cioare vor plânge copiii.

Françoise e îngrijită de tăcerea lui, neliniștită.

— Filip!

— Dă-mi bună pace!

Felonie. S'a învoit, se va învoi, se în-voește. E săitul de atâtea învoeli. Nu mai poate, nu mai poate.

— Doamne, să nu îngădui așa ceva! Așa ceva! Va mai încerca sărăsi. L'ar ajuta poate, Didier...

Ea rosteste vorbe fără șir.

— Răcești... De ce nu vii? Uriciosule! Ar trebui să te chem!

El o urăște. Se leapădă de ea. E prada ei, el. Și nu va ști nici când, gradul de sinceritate și nici de vicleșug al ei. Se teme de glasul acela de inger și de cu-getul de demon.

Parinții, le vedea sfârșitul.

Serviciul militar, îi vedea sfârșitul.

Dar ea, ea începe cu el. Il va lega beatitudinile ei, cu interese, cu co-siuni. O blestemă. O alungă.

Françoise îl roagă. Face o greșelă. Dar și el exagerază. Ea nu mai e stă-până pe sine. Uită staturile prudente.

Se ridică, întinde brațe pline de ne-răbdare.

Cel din urmă argument al ei, e cu-pul ei de fecioară. Ea îl desgolește, făgăduiește. Aleargă spre soțul ei.

Atunci un cuget monstruos îl mureș-te pe Filip.

Ea se apleacă, se agață de el.

El o va putea lovi, se va răzbuna as-pira ei de ceilalți toți.

Ea se bizuia pe vraja formelor sale. Se încovoiește speriată în fața brutei car-ridică puterii.

El ar da o bucată din carnea vie, nu mai să-o poată auzi tipând.

Ea tremură, el o lovește. Însfășe-șeșe. Să mai țipe, încă, încă! Să se a-nine de el! Să e poată împinge dintr-lovitură nemiloasă, să o sugume și să păsească peste cadavrul ei oimii. Alun-ar pleca. Atunci ar satface dorul a-misturilor și impulsul milenar...

Dar apoi... închisoarea!

Françoise leșină: apărare plăpândă.

Și pe dată Filip se despropoște.

O culcă pe pat, suspină:

— În locul meu, alții s'ar desfășe...

A! de ce s'o mai bată. E mare lu-a devăr răspunzătoare? Și ea luptă pe-tru un ideal, cerințe.

Căci i s'a infiltrat lui Filip cultul dre-tății, schimbăcioasă și diversă, dar t-deamna morală.

Cât e de mișcătoare în infrângerea de femei subjugată, în desnădăjde a-versearului răpus.

El închide fereastra. Uria nocturnă.

Fantome se înhață în drum; multipe-pestriță costumată, sgomotoasă. Ele a-clamează, îl huițuiesc.

Și drumul pe care zorile îl pucăre-cu aur roz, fuge, fuge.

Aci e casa sanctuar, casa cimitir.

La Foc. La Foc! Ardă casa și drap-bul ei de sărbătoare națională, și h-ritonarea ei de zinc, și sarcinile, și tu-țuțele ei.

Adio, iluziile mele!

Corțina cade.

Clăpă hotărâtoare. Clăpă sfântă. Clăpă defunctă.

Françoise a suspinat.

Filip o privește, o atinge.

Ce moale, ce notedă și parfumată pielea ei.

Ea întredeschide pleoapele. Nu mo-Ea e învisă.

Lui i-e mullă. Ce mică e în patul ei.

Cu degetul cel mare, striveste lacrim-mari de pe obraji Françoisei.

Apoi o împinge puțin. O strânge brațe. Ea geme încetisor.

Atunci, fără îndoială satisfăcut, E-ISBNeste în bohote sgomotoase.

Și, acum, pe perină nu mai sunt do-două biete victime unite în fatalitate.

— SFÂRȘIT

